Dumnezeu

Ediția a patra (2013),

corectat și completat

Este un fapt uimitor că toate încercările de a găsi vreun popor ateu sau chiar un mic trib în timpul accesibil științei istorice au fost nereușite. Unii au presupus că în acele vremuri îndepărtate, religiozitatea universală se datora necunoașterii legilor naturii și imposibilității unei explicații naturale pentru multe dintre fenomenele sale, în special cele care provocau frică sau, dimpotrivă, loveau imaginația cu frumusețea și măreția lor - de unde și fanteziile despre existența unei alte lumi, a spiritelor, a zeilor, a lui Dumnezeu. Dar apoi a venit mult așteptata împărăție a științei, o perioadă de dezvoltare uimitoare a progresului științific și tehnologic și... puține lucruri s-au schimbat. Statisticile continuă cu încăpățânare să afirme că marea majoritate a pământenilor cred în existența Supremului, în Divin, în Dumnezeu. Mulți oameni de știință, filozofi, scriitori, politicieni, figuri de artă de toate genurile își declară cu deplină responsabilitate credința în existența Lui, implicarea Lui în viața noastră, în viața fiecărui om. Există ceva la care să ne gândim.

- De ce trăiesc?
- Ce a lăsat Pușkin?
- Unde este mai multă credință?
- Nu există Dumnezeu pentru că:
- Dumnezeu există.
- Cum să crezi?
- Ce este religia
- Adevărurile fundamentale ale religiei
- A existat vreun om fără religie?
- În ce Dumnezeu credeau primii oameni?
- Cum au apărut alte religii?
- Există un singur Dumnezeu în toate religiile?
- Adevărul creștinismului.
- Ce spune creștinismul despre Dumnezeu?

- De ce ortodoxia?
- Ce oferă ortodoxia unui om?

Este un fapt uimitor că toate încercările de a găsi vreun popor ateu sau chiar un mic trib în timpul accesibil științei istorice au fost nereușite. Unii au presupus că în acele vremuri îndepărtate, religiozitatea universală se datora necunoașterii legilor naturii și imposibilității unei explicații naturale pentru multe dintre fenomenele sale, în special cele care provocau frică sau, dimpotrivă, loveau imaginația cu frumusețea și măreția lor - de unde și fanteziile despre existența unei alte lumi, a spiritelor, a zeilor, a lui Dumnezeu. Dar apoi a venit mult așteptata împărăție a științei, o perioadă de dezvoltare uimitoare a progresului științific și tehnologic și... puține lucruri s-au schimbat. Statisticile continuă cu încăpățânare să afirme că marea majoritate a pământenilor cred în existența Supremului, în Divin, în Dumnezeu. Mulți oameni de știință, filozofi, scriitori, politicieni, figuri de artă de toate genurile își declară cu deplină responsabilitate credința în existența Lui, implicarea Lui în viața noastră, în viața fiecărui om. Există ceva la care să ne gândim.

De ce trăiesc?

O, sufletul meu profetic!

O, inimă plină de neliniște,

O, cum bateai pragul

Ca și cum ar exista o dublă existență !...

Cu ce forță tragică a pus Pușkin această întrebare:

Un dar în zadar, un dar din întâmplare,

Viață, de ce mi-ai fost dată?

Sau de ce printr-o soartă secretă

Ești condamnat la moarte?

Cine este puterea mea ostilă?

Din neant a strigat el,

Mi-a umplut sufletul de pasiune,

Ți-a fost tulburată mintea de îndoială?

Nu am niciun scop în față:

Inima e goală, mintea e inactivă,

Și mă chinuie cu dor

Zgomotul monoton al vieții.

Nu este acesta același lucru pe care mulți oameni îl experimentează în viața lor acum? Da, probabil, dacă ar avea același talent, ar putea exprima starea lor, experiența acestei paradoxalități dureroase a existenței umane, misterul și enigma ei în aceleași cuvinte.

Mitropolitul Filaret (Drozdov) al Moscovei, care fusese deja numit înțelept în timpul vieții sale și este acum canonizat de Biserică, i-a răspuns lui Pușkin cu dragoste părintească:

Nu în zadar, nu din întâmplare

Viața mi-a fost dată de Dumnezeu,

Nu fără adevăr, ei în secret

Condamnat la tristețe.

Eu însumi sunt o putere capricioasă

Răul a chemat din adâncurile întunecate,

Și-a umplut sufletul de pasiune,

Mintea era tulburată de îndoială.

Adu-ți aminte de mine, o, cel uitat!

Strălucește prin întunericul gândurilor -

Și va fi construit de Tine

Inima este curată, mintea este limpede.

Sufletul cercetător al poetului a fost profund mișcat de această voce a celebrului ierarh, adresată pe neașteptate. Pușkin i-a scris mitropolitului un mesaj, în care se auzea un sentiment autentic de recunoștință și tandrețe:

Am vărsat șiruri de lacrimi neașteptate.

Și rănile conștiinței mele

Discursurile tale parfumate

Uleiul pur a fost o bucurie...

Ce a lăsat Pușkin?

Căci tot ce este în lume: pofta firii pământești,

pofta ochilor și mândria vieții,

nu este de la Tatăl, ci din lumea aceasta.

1 Ioan 2:16.

Marele nostru geniu rus a găsit răspunsul la cea mai arzătoare întrebare. El a înțeles, a simțit cu tot sufletul lipsa de sens, golul *acestei* vieți, inevitabil luat de moartea inexorabilă - dacă nu există *altă* viață, veșnică. A experimentat această *altă viață* și bucuria de a realiza că moartea trupului nu este un punct mort, ci doar o trecere către perspectiva unei vieți nesfârșite pline de dragostea lui Dumnezeu. Și, după cum se știe, cu numele Lui pe buze a trecut în *această* viață.

Epoca secolului al XIX-lea a fost în multe privințe similară cu a noastră. Formal, Imperiul Rus era ortodox, dar conform opiniilor reprezentanților autorizați ai Bisericii noastre din acea vreme, ortodoxia era înțeleasă de puțini. Oamenii

respectau cu religiozitate obiceiurile și riturile bisericii. Iar înalta societate, nobilimea, intelectualii erau infectați cu nihilism, francmasonerie, misticism în diferite forme. Toate acestea au venit în Rusia din Europa iluminată.

Din punct de vedere istoric, destul de recent, undeva în jurul celei de-a doua jumătăți a secolului al XVIII-lea, au început discursuri tăioase împotriva religiei, negarea deschisă a existenței lui Dumnezeu, propaganda materialismului, cultul „rațiunii". Inițial și mai ales deschis, acest lucru s-a manifestat în Franța, apoi s-a răspândit în alte țări. Ideologii acestor idei erau așa-numiții „iluminiști". Și, deși nu erau oameni de știință naturali, totuși, ideea principală a discursurilor lor era afirmația că știința respinge religia și dovedește inexistența lui Dumnezeu. În același timp, nu ezitau să prezinte ideile lor, uneori pur și simplu absurde, drept fapte științifice credibile. Astfel, însăși personalitatea lui Iisus Hristos, despre care au vorbit nu numai zeci de autori creștini ai secolului I, ci și cei mai faimoși istorici romani și de altă natură ai acelei vremi, cum ar fi: Pliniu cel Tânăr, Suetonius, Tacit, Josephus Flavius etc., - acești fanteziști au declarat un mit.

De asemenea, este demn de remarcat faptul că propaganda unor astfel de declarații a găsit în mod neașteptat un sprijin informațional și financiar puternic din partea anumitor cercuri. Ideile ateismului au început să se răspândească rapid în toate țările Europei, ducând adesea la revoluții sângeroase. Aceste idei nu au putut ocoli Rusia. Ecaterina a II-a îl numește pe Voltaire profesorul ei. Firește, întreaga societate înaltă a fost infectată cu aceleași idei. O vreme, în tinerețea sa timpurie, Pușkin a împărtășit și el acest mod de gândire.

Marșul victorios al ateismului și-a atins apogeul în Rusia după revoluția din 1917, când religia a fost brutal exterminată din conștiința omului, iar ateismul a devenit „ *singura viziune științifică asupra lumii* " timp de 70 de ani.

Dar ce sunt ateismul și religia și pe ce se bazează?

Unde este mai multă credință?

Dacă Moise și profeții nu sunt ascultați,

atunci, dacă cineva ar învia din morți,

nu vor crede asta.

Luca 16:31.

Se susține că religia este pur și simplu o credință fără argumente. Fără a aborda justificarea unei astfel de afirmații (vezi mai jos), trebuie spus că numai familiarizându-ne cu „ *ateismul științific* ” putem fi convinși că credința și numai credința este singura sursă a acestei viziuni despre lume.

După cum se știe, o teorie științifică este una care are fapte care o confirmă și oferă posibilitatea de a-i verifica afirmațiile. Din această poziție, să luăm în considerare ateismul și religia.

Ce oferă ateismul?

Mai întâi, un exemplu simplu. Pentru a susține că există veverițe în această pădure, este suficientă mărturia mai multor persoane care le-au văzut. Dar pentru a nega acest lucru, este necesar să depunem o muncă imensă, să examinăm cu atenție întreaga pădure. Dar chiar și atunci, poate rămâne îndoiala - ce s-ar fi întâmplat dacă nu ar fi fost observate?

Într-o măsură incomensurabil mai mare, acest lucru se aplică și chestiunii existenței lui Dumnezeu.

În primul rând, existența lui Dumnezeu este dovedită de experiența personală a multor oameni din diferite epoci și națiuni și de un număr infinit de astfel de evenimente care nu au o explicație științifică și care au avut loc atunci când o persoană i s-a adresat direct lui Dumnezeu. Este suficient să numim numele Sfântului Nicolae din Mira, Xenia din Petersburg, Ioan de Kronstadt, pentru a nu exista nicio îndoială cu privire la sursa supranaturală a miracolelor lor uimitoare. Celebrul filosof rus al secolului XX, S. N. Bulgakov, care era convins de existența lui Dumnezeu din propria experiență și din ateu marxist devenit preot, a scris minunat despre acest lucru: „Dacă *oamenii credincioși ar începe să povestească despre ei înșiși ceea ce au văzut și au învățat cu ultima certitudine, atunci s-ar forma un munte sub care dealul raționalismului sceptic ar fi îngropat și ascuns vederii* ” [1] .

În al doilea rând, este clar că toate cunoștințele științifice despre trecut, prezent și viitor nu vor putea niciodată acoperi întreaga existență în ansamblu. Academicianul Academiei Ruse de Științe, G. Naan, a scris: „ *la orice nivel de dezvoltare a civilizației, cunoștințele noastre vor reprezenta doar o insulă finită în oceanul nesfârșit al necunoscutului, al necunoscutului, al neexploratului* ”. Prin urmare, chiar dacă Dumnezeu nu ar exista, știința, în principiu, nu ar putea

niciodată afirma acest lucru. Cel mai mult pe care îl poate spune este: „Nu știu”. Însă mulți oameni de știință din toate epocile și până în prezent au ajuns să creadă în Dumnezeu datorită cercetărilor lor științifice.

Prin urmare, afirmația despre inexistența lui Dumnezeu într-o viziune asupra lumii care se pretinde științifică este contrară logicii elementare și este, sincer, antiștiințifică.

Un alt lucru este demn de remarcat. Dacă religia cere unei persoane să verifice condițiile în care poate fi convinsă de existența lui Dumnezeu și să înțeleagă că această viață este dată pentru a pregăti viața veșnică, atunci ateismul nu oferă unei persoane niciun argument pentru a-i confirma credința. Nu răspunde la cea mai importantă întrebare pentru ea: „ *Ce ar trebui să facă o persoană educată pentru a fi convinsă de inexistența lui Dumnezeu* ?” Și fără un răspuns la aceasta, întregul edificiu al ateismului se prăbușește complet. Prin urmare, ateismul nu poate decât să strige: „ **Crede** , omule: nu există Dumnezeu, nici suflet, nici viață de apoi, nu există nimic altceva decât o clipă de existență în această lume. **Crede** că **moartea veșnică** te așteaptă ca persoană , te așteaptă **distrugerea finală** !” Ce concluzii spirituale și morale decurg cu o logică inexorabilă dintr-o astfel de credință, aparent, sunt evidente.

Acest „adevăr” al ateismului capătă un caracter deosebit de tragic în legătură cu concluziile științei moderne. Academicianul Academiei Ruse de Științe N.N. Moiseev, de exemplu, a scris în cartea sa „A fi sau a nu fi umanitate” (Moscova, 1999): „ *Umanitatea, ca specie biologică, este muritoare și, în acest sens, sfârșitul istoriei umane va veni într-o zi. Și nu într-un viitor complet nedefinit, ci poate deja la mijlocul secolului XXI* .” Și avertizează: „ *O catastrofă globală ar putea izbucni atât de repede încât oamenii vor fi neputincioși. Speranțele pentru tehnologie sunt complet zadarnice, noile tehnologii nu ne vor mai salva... Sunt necesare noi porunci* ...”.

Dar dacă întreaga umanitate se confruntă cu moartea inevitabilă și veșnică, atunci de dragul cui și în ce fel de „viitor luminos” ar trebui să trăiască omul? Care este sensul acestei vieți?

Dar este necesar să luăm în considerare acele obiecții la adresa existenței lui Dumnezeu care sunt cel mai frecvent întâlnite.

Nu există Dumnezeu pentru că:

1. Războaiele, bolile, suferința sunt incompatibile cu existența lui Dumnezeu.

2. Există multe contradicții în Evanghelii.

3. Știința a dovedit că Dumnezeu nu există.

4. Nimeni nu L-a văzut pe Dumnezeu.

A spus nebunul în inima lui

în propria sa opinie: „nu există Dumnezeu”.

Psalmul 52:2

1. *Războaiele, bolile, suferința sunt incompatibile cu existența lui Dumnezeu.*

Dacă Dumnezeu este iubire, atunci nu ar putea exista suferință, mai ales suferință inocentă. Această afirmație, desigur, nu se referă la existența lui Dumnezeu, ci la învățătura creștină despre Dumnezeu. Și provine, în primul rând, din confuzia conceptelor de moralitate și spiritualitate. Moralitatea este natura comportamentului exterior al unei persoane, atitudinea sa față de lumea din jurul său: față de normele sociale de comportament, față de ceilalți oameni, față de muncă, legi etc. Moralitatea este descrisă în categoriile dreptății, onestității, milei, culturii vieții. Moralitatea și în special încălcările acesteia sunt întotdeauna vizibile pentru ceilalți și pentru persoana însăși. Spiritualitatea este lumea interioară a unei persoane, invizibilă pentru cei din afară. Acestea sunt dorințele sale ascunse, obiectivele, visele, atitudinea față de oameni, sinceritatea sau înșelăciunea sa, ipocrizia, pretenția, dragostea sa pentru oameni sau ostilitatea, invidia, stima de sine calmă sau vanitatea sa, mândria, puritatea sufletului său sau gândurile și intențiile murdare și altele asemenea. În creștinism, spiritualitatea înseamnă puritatea sufletului de pasiuni și o comuniune specială, binecuvântată a omului cu Dumnezeu. Distincția dintre moralitate și spiritualitate este extrem de importantă pentru înțelegerea cauzelor suferinței. O persoană poate fi moral, adică în viața sa exterioară, destul de impecabilă, dar în același timp profund vicioasă spiritual. Cuvântul „sfântul Satan” este folosit pe

bună dreptate în legătură cu astfel de oameni. Prin urmare, atunci când se pune întrebarea de ce suferă o persoană sau alta, de ce se produc anumite dezastre, creștinismul răspunde: acestea sunt consecințele păcatului, săvârșit nu neapărat în faptă, ci și în secretul sufletului. Căci orice păcat săvârșit în sfera morală sau spirituală a vieții este o rană provocată de o persoană asupra sa însăși. Și care rană este mai grea: furtul și înșelăciunea evidentă sau răutatea și invidia ascunse - este greu de spus. Hristos a fost răstignit moral, se pare, de episcopi, farisei, teologi impecabili, dar spiritual satanici! Și foarte mulți dintre ei și copiii lor au suferit crud când Ierusalimul a fost cucerit de romani. Starea spirituală a unei persoane este ca o licoare-mamă care dă naștere la cristale corespunzătoare, bune sau rele, în viața exterioară și interioară. Există necazuri chiar și pentru oamenii drepți. Acestea sunt trimise, în primul rând, pentru că nici măcar cei drepți nu sunt perfecți. Și acele păcate care din punctul de vedere al unui păcătos obișnuit nici măcar nu sunt considerate păcat, pentru un om drept sunt deja o reproșă serioasă pentru conștiința sa. În al doilea rând, necazurile, care provoacă deznădejde și suferință la oamenii slabi spiritual, contribuie la o și mai mare desăvârșire a sfinților. Înțelepciunea populară a exprimat foarte precis acest gând: „Așa un ciocan greu, zdrobind sticla, făurește oțel de damasc”. Dar toate aceste necazuri și necazuri care se abat asupra unui om (sau a unei națiuni) mărturisesc faptul că acesta, deși bolnav spiritual, este încă în viață. Căci necazurile sunt medicamente. Și ele vindecă bolnavii, dar nu și pe cei morți. Nenorocirile nu sunt pedepsele lui Dumnezeu, ci, în primul rând, consecințele naturale ale păcatelor morale (vizibile) și spirituale (ascunse în inimă). Cauza tuturor nenumăratelor nenorociri sunt, în cele din urmă, pasiunile nestăpânite: căutarea plăcerii, a gloriei, sclavia față de instincte,mândria, lăcomia, setea de putere etc., care chinuie o persoană, îi tulbură viața personală și socială, o fac o jucărie a forțelor întunecate. Nu Dumnezeu este cel care aranjează certurile familiale, conflictele sociale și interstatale, nu El este cel care trimite ciroza hepatică unui alcoolic sau nenorocirile familiale unui egoist și unei persoane mândre. Unul dintre sfinți a formulat această lege foarte precis:*„Dacă nu vrei necazuri, nu păcătui* .” Sfântul Anton cel Mare (secolul al IV-lea) vorbea despre aceasta simplu și clar: *„Dumnezeu este bun și face numai bine și nu face rău nimănui, ... și când suntem buni, intrăm în comuniune cu Dumnezeu - prin asemănarea noastră cu El, iar când devenim răi, ne despărțim de Dumnezeu - prin neasemănarea noastră cu El. Trăind virtuos - devenim ai lui Dumnezeu, iar devenind răi - devenim respinși de El; și aceasta nu înseamnă că El este mânios pe noi, ci că păcatele noastre nu-l permit lui Dumnezeu să strălucească în noi, ci ne unesc cu demonii chinurilor* . ”

Suferința copiilor este de altă natură .

Viața fiecărui individ și a tuturor generațiilor lasă în urmă atât roade bune, cât și amare ale activităților lor spirituale-morale, științifico-tehnice și culturale, care se

regăsesc în generațiile următoare. Însă Dumnezeu nu poate lua libertatea spirituală și morală a unei persoane. De aceea, Apostolul Iacov a scris: Dumnezeu... nu ispitește pe nimeni, ci fiecare este ispitit când este atras de pofta lui însuși și momit (Iacov 1:13-14).

Nu există accidente în viața unui om; totul se întâmplă conform planului.

Medicii întreabă, ***de asemenea,*** de ce un copil se naște bolnav sau se îmbolnăvește fără niciun motiv aparent și vor numi zeci dintre acestea: ereditatea, ecologia, aditivii chimici și medicamentele, radioactivitatea crescută, stresul nervos, consumul de alcool al părinților... De ce nu au toți copiii aceleași consecințe? Iar geneticienii, biologii și medicii vor răspunde acum destul de precis la această întrebare.

Doctrina creștină spune că, întrucât un copil este rodul neamului său, celula sa vie, el poartă atât consecințele pozitive, cât și cele negative ale vieții spirituale și morale a generațiilor anterioare și, în primul rând, a părinților săi. Căci păcatele taților și strămoșilor, nevindecate prin pocăință, devin cauza patimilor ereditare (așa-numitele păcate strămoșești) ale urmașilor lor, care sunt loviți de diverse boli și nenorociri. Însă aceste suferințe sunt un mijloc care, în primul rând, vindecă bolile spirituale ereditare ale copiilor înșiși și, în al doilea rând, are un efect similar asupra tuturor vecinilor lor și a lumii înconjurătoare.

Din aceasta, devine clară semnificația suferințelor copiilor din punct de vedere creștin. Aceste suferințe sunt realizarea legii iubirii. Așa cum Hristos, fără păcat și nevinovat, a suferit pentru oameni și a dobândit cea mai înaltă glorie și cea mai înaltă fericire, tot așa suferințele nevinovate ale copiilor le vor aduce o stare similară în viața secolului următor.

Apostolul Pavel vorbește despre aceasta: „Căci necazul nostru ușor și de o clipă lucrează în noi o greutate nespus de veșnică și nespus de mare de slavă, pentru că noi nu ne uităm la lucrurile care se văd, ci la cele care nu se văd; căci lucrurile care se văd sunt trecătoare, pe când cele care nu se văd sunt veșnice” (2 Corinteni 4:17-18); și suferințele din vremea aceasta nu sunt vrednice să fie puse alături cu slava care are să fie descoperită în noi (Romani 8:18).

Și Sfântul Efrem Sirul a scris: „ *Slavă Ție, Dumnezeul nostru, din gura pruncilor și a copiilor, care, precum mieii curați în Eden, sunt hrăniți în Împărăție! După cele spuse de Duhul Sfânt* (Ezechiel 34:14), *ei pasc printre copaci, iar Arhanghelul Gavriil este păstorul acestor turme. Treapta lor este mai înaltă și mai frumoasă decât cea a fecioarelor și a sfinților; ei sunt copiii lui Dumnezeu, hrăniți de Duhul Sfânt. Ei sunt tovarăși ai celor cerești, prietenii fiilor luminii, locuitori ai țării curate, departe de țara blestemelor. În ziua în care vor auzi glasul Fiului lui*

Dumnezeu, oasele lor se vor bucura și se vor veseli, libertatea își va pleca capul, care încă nu a avut timp să le tulbure duhul. Zilele lor pe pământ au fost scurte; dar viața le este rezervată în Eden; și părinții lor doresc mai mult decât orice să se apropie de locuința lor" [2] .

Este imposibil să nu observăm faptul că suferința copiilor îi face adesea pe rude și prieteni să se gândească la sensul vieții lor, să-și amintească de moartea inevitabilă, să ajungă la credință în Dumnezeu și la pocăință. În acest fel, copiii au salvat mulți oameni.

Sensul suferinței pământești este dezvăluit doar prin credința creștină că odată cu moartea trupului nu se sfârșește viața, ci doar o etapă pregătitoare serioasă pentru viața veșnică pregătită omului. Și, din moment ce Dumnezeu este iubire, prin urmare, orice suferință are un sens măreț și veșnic.

Dacă nu există Dumnezeu și viață veșnică, atunci ce înseamnă marea nesfârșită a suferinței umane? Un joc al forțelor oarbe ale naturii, al întâmplării, al coincidenței, al arbitrariului nepedepsit al cruzimii umane? Există un singur răspuns: fără credință în Dumnezeu și în viața veșnică, suferința este o prostie teribilă! Disperarea neîmpărtășită este rodul credinței atee oarbe.

2. *Contradicții în Evanghelii* .

Această obiecție provine din ignorarea faptului că există două fețe ale Evangheliei. Una este cea care descrie circumstanțele exterioare ale vieții pământești a lui Iisus Hristos. În ele, autorii Noului Testament relatează ceea ce au văzut ei înșiși sau au primit informații de la alte persoane. Toate aceste descrieri sunt de natură obișnuită, nu au legătură cu esența credinței și moralității creștine. Ele pot conține unele inexactități factuale și relatări contradictorii de la diferiți autori (de exemplu, una sau două persoane posedate L-au întâlnit o dată pe Hristos - Matei 8:28 și Marcu 5:1; sau de câte ori a cântat cocoșul în timpul lepădării apostolului Petru - Matei 26:75 și Marcu 14:72. Și așa mai departe). Acest lucru este destul de natural în orice descriere făcută de persoane diferite a aceluiași eveniment. Dar păstrarea acestor contradicții nu face decât să confirme autenticitatea mărturiilor autorilor Evangheliilor și atitudinea remarcabil de respectuoasă a tuturor copiștilor față de aceste texte. La urma urmei, nu ar fi costat nimic să reconcilieze sau chiar să elimine toate aceste contradicții.

Totuși, baza religiei creștine și sursa sa principală este cealaltă față a Evangheliei – învățătura pe care o conține despre Dumnezeu, despre Hristos, despre porunci și alte adevăruri de credință și viață. Această învățătură nu are contradicții. Pentru creștinism, este o Revelație Divină. Însă învățătura Evangheliei nu poate fi considerată un alt sistem religios și filosofic uman care poate fi evaluat din punctul de vedere al conceptelor și logicii noastre. Căci ele nu sunt aplicabile *acelei* sfere a existenței. Iar creștinismul are o serie de argumente obiective care mărturisesc originea sa divină.

3. Nu sunt știința și creștinismul contradictorii?

Nu. Și iată de ce.

În primul rând. Când vine vorba de relația dintre știință și religie, prin știință înțelegem nu întreaga gamă a cunoașterii umane (care include filosofia și religia), ci, de regulă, științele naturale (fizica, biologia, astronomia etc.). Domeniul cunoașterii religioase - lumea spirituală și legile ei - este fundamental diferit de științele empirice. Adică, fiecare dintre aceste sfere se ocupă de propria latură a vieții umane și a lumii. Aceste sfere se pot atinge, se pot intersecta, dar sunt la fel de incomparabile ca un kilometru și un kilogram, sau geopolitica și geodezia și, prin urmare, în principiu, nu se pot infirma reciproc. Și „ *este un dezastru dacă un cizmar începe să coacă plăcinte, iar un plăcintar începe să facă cizme* ”.

Pentru religie, nu contează din ce „cărămizi” este construit Universul, dacă Pământul se învârte în jurul Soarelui sau invers, dacă Dumnezeu a creat toate formele de viață într-o formă completă sau a dat legi pentru dezvoltarea lor treptată etc. Toate aceste întrebări și altele similare sunt de domeniul științei, dar nu al religiei. Celebrul om de știință francez și creștin Pasteur († 1895) a spus-o bine: „ *Nu există religie, nici filozofie, nici ateism, nici materialism, nici spiritualism aici. Aceasta este o chestiune de fapte și numai de fapte* .”

De asemenea, este foarte indicator faptul că, înainte de apariția Noii Ere, călugării și clericii erau, de regulă, oameni de știință; ei dezvoltau știința. (De aceea, în Evul Mediu catolic nu religia se lupta cu știința, ci vechile idei și reprezentanții științifici cu altele noi, *folosind* teorii pseudo-bisericești.) Și până în ziua de azi, un număr considerabil de clerici s-au numărat printre figurile proeminente ale științei [3] .

În al doilea rând. Prezența unui număr imens de oameni de știință religioși este cea mai bună dovadă că știința nu are contradicții cu viziunea creștină asupra lumii. Chiar și un specialist de renume în ateismul „științific” sovietic și un luptător activ al „științei” împotriva religiei, precum Șahnovici, a fost nevoit să recunoască acest fapt: „ *Mulți oameni de știință burghezi vorbesc despre «unirea» dintre știință și religie. M. Born, M. Planck, W. Heisenberg, K.F. von Weizsäcker, P. Jordan și alți fizicieni celebri au declarat în repetate rânduri că știința se presupune că nu contrazice religia* .” Dar Șahnovici a fost doar începutul listei nesfârșite de oameni de știință religioși [4] care au combinat marile realizări științifice cu cea mai sinceră credință în Dumnezeu și Hristos.

M. Lomonosov a vorbit foarte bine despre această „luptă” dintre știință și religie: „ *Creatorul a dat rasei umane două cărți. Prima este lumea vizibilă... A doua carte este Sfânta Scriptură... Ambele ne asigură nu numai de existența lui Dumnezeu, ci și de binecuvântările Sale nespuse. Este un păcat să semănăm buruieni și discordie între ele* .” Știința și religia *„nu pot intra în conflict... decât dacă cineva, dintr-o oarecare vanitate și demonstrație a înțelepciunii sale, ridică ostilitate împotriva lor* ” [5] .

În al treilea rând. Credința unor oameni de știință în **inexistența** lui Dumnezeu și a altora în existența Sa indică în mod clar că nu cunoașterea științifică este cea care rezolvă această problemă.

În al patrulea rând. După cum s-a mai spus, infinitatea lumii cognoscibile și limitele eterne ale cunoașterii umane despre aceasta vorbesc clar despre imposibilitatea fundamentală a științei de a nega existența lui Dumnezeu. Și, prin urmare, în special, „ateismul științific” se dovedește a fi de nesuportat tocmai din punct de vedere științific.

Toate acestea mărturisesc elocvent natura exagerată a însăși ideii de confruntare dintre religie și știință.

4. *Nimeni nu L-a văzut pe Dumnezeu.*

„Ți-ai văzut propria minte?”, i-a răspuns seminaristul unuia dintre vizitatorii aroganți ai Lavrei Sfântului Serghie, care credea în **inexistența** lui Dumnezeu.

- "Nu-o-o."

- „Prin urmare, îl aveți...”?

În mijlocul râsului prietenos al prietenilor săi, scepticul jenat s-a retras.

Credem în existența multor lucruri și fenomene pe care nimeni nu le-a văzut sau nu le poate vedea vreodată. Credem în cele cinci simțuri ale noastre, care ne vorbesc despre existența lumii sunetelor, culorilor, luminii, gustului etc., deși fizica afirmă direct că toate acestea sunt doar senzațiile noastre subiective, iar lumea obiectivă este complet diferită. Credem în iubire, bunătate, frumusețe, deși vedem doar unele dintre manifestările lor, dar nu și lucrurile în sine, care sunt ascunse în inima omului. Credem în realitatea lumii subatomice, în existența unor quark-uri, corzi, în infinitatea (sau finitudinea?) de neînțeles a Universului, găuri negre etc.

Da, și în general, am văzut tot ceea ce numim cunoaștere? Cu câteva excepții, este vorba despre credința noastră fundamentală în părinți, camarazi, profesori, oameni de știință, politicieni, filme, internet, mass-media..., care, din păcate, adesea nu numai că greșesc, ci și înșală în mod deliberat. Așadar, de ce să nu-i credem pe oamenii limpezi, sfinții, care susțin că L-au văzut pe Dumnezeu cu întreaga lor ființă, și nu doar cu ochii, și adesea și-au dat viața pentru asta?

Acestea sunt cele mai frecvent întâlnite obiecții la adresa existenței lui Dumnezeu. Lipsa lor de convingere a demonstrat că soluția la această întrebare este posibilă doar prin verificarea personală a acelor condiții pentru cunoașterea lui Dumnezeu pe care le oferă religia și, mai ales, creștinismul ortodox. Nu există altă soluție.

Astfel, religia și ateismul, într-o unitate paradoxală *(* !), cheamă fiecare persoană care caută sensul vieții să testeze calea creștină a cunoașterii lui Dumnezeu.

Dumnezeu există.

Pentru calitățile Sale nevăzute, puterea Sa veșnică și Dumnezeirea Sa,

de la crearea lumii prin examinarea creațiilor

vizibile, deci nu se poate răspunde.

Romani 1:20.

Ei povestesc următoarea întâmplare. Un domn călărește într-o trăsură și, văzând cum birjarul său, trecând pe lângă biserici, își face semnul închinare de fiecare dată, domnul, fiind luminat în spiritul „ *libertății, egalității, frăției* ”, râde de el. Dar el nu răspunde niciun cuvânt. Sosesc, domnul plătește și este pe cale să plece. Și dintr-o dată țăranul, care tăcuse tot drumul, ia cuvântul: „Stăpâne și domnul?” - „Ce?” - „ **Dar dacă El există** ?” Această întrebare simplă și clară s-a dovedit a fi mai puternică decât toate complexitățile ateiste. Domnul a fost șocat de ea. Curând a devenit un ortodox sincer.

Fiecare persoană, desigur, experimentează problema lui Dumnezeu în felul său, dar pentru mulți ea începe cu o întrebare directă: există Dumnezeu?

Dintre numeroasele argumente care confirmă existența Lui, le vom numi pe cele mai simple și evidente.

1. Argumentul teleologic .

Ideea sa principală este următoarea. Structura lumii, atât în părțile sale individuale, cât și în ansamblu (cunoscut), uimește prin armonia și regularitatea sa [6] , mărturisind supraraționalitatea și omnipotența forței care a creat-o. Numai Dumnezeu poate fi astfel.

Într-adevăr, acea frumusețe uimitoare și oportunitate uimitoare a structurii lumii în toate părțile ei, mari și mici, care i se dezvăluie omului în activitatea sa cognitivă, au provocat întotdeauna uimire tuturor. Pitagora, șocat de imaginea cerului înstelat, a numit-o cosmos (frumusețe).

Iată câteva afirmații ale unor oameni de știință moderni proeminenți despre acest subiect. „ *Echilibrul dintre interacțiunile gravitaționale și electromagnetice din interiorul stelelor* ”, scrie profesorul P. Davis, „ *este menținut cu o precizie aproape de neimaginat. Calculele arată că o modificare a oricăreia dintre interacțiuni cu doar 10* $^{-4\ din}$ *magnitudinea sa ar duce la o catastrofă pentru stele precum Soarele* ” [7] .

Profesorul M. Ruse, discutând despre posibila cauză principală a lumii, scrie: „ *Conceptul unei astfel de cauze ne întoarce, în esență, la recunoașterea unei Puteri Superioare de un fel sau altul, care ar putea fi numită Dumnezeu. De altfel, mi se pare că această argumentație se încadrează în clasa argumentelor cunoscute în mod tradițional sub numele de teleologice.” Și continuă: „În general,*

presupunerea că în spatele vălului existenței actuale a universului, în spatele organizării sale, trebuie să se ascundă o anumită Rațiune, începe să pară din ce în ce mai plauzibilă în zilele noastre ” [8] .

Știința modernă nu are nicio îndoială cu privire la structura *antropică* (inteligentă) a lumii. Celebrul fizician Ralph Estling a comentat acest principiu: „ *În absolut orice, de la constantele care determină interacțiunile gravitaționale, electromagnetice, nucleare tari și slabe, și până la premisele biologice de bază, constatăm că cosmosul în general, Soarele nostru în special și în special Pământul sunt atât de precis adaptate la noi încât apare inevitabil întrebarea: a creat Dumnezeu sau altcineva cu un nume similar toate acestea, în primul rând avându-ne în minte? Este prea mult pentru o coincidență, chiar și pentru un miracol, ca să-l numim pură întâmplare* ” [9] .

Și cum a apărut viața? Știința nu cunoaște nicio lege prin care o structură materială ar putea da naștere vieții! Probabilitatea ca viața să provină dintr-o combinație aleatorie de molecule este atât de mică (conform unor calcule este egală cu 10^{-255}) încât, potrivit omului de știință american Kastler, „ *rezultă imposibilitatea reală a originii vieții* ”; „ *presupunerea că o structură vie ar putea apărea dintr-un singur act, ca urmare a unei combinații aleatorii de molecule, ar trebui respinsă* ” [10] . Un alt om de știință face următoarea comparație:
„... *probabilitatea ca o celulă să apară spontan este cel puțin egală cu probabilitatea ca o maimuță să imprime textul integral al Bibliei de 400 de ori fără nicio greșeală* !” [11] .

Mulți oameni de știință din trecut și din prezent, negăsind o explicație mai sensibilă pentru existența acestei frumuseți și a uimitoarei regularități a structurii a tot ceea ce întâlnim în lumea noastră decât recunoașterea existenței unui Creator inteligent, au ajuns să creadă în Dumnezeu. Astfel, remarcabila noastră om de știință, academician al Academiei Ruse de Științe, directoarea Institutului Creierului, N. P. Bekhtereva, la audierile Consiliului „Credință și cunoaștere: știință și tehnologie la începutul secolului” din martie 1998, a declarat:
„ *Dedicându-mi întreaga viață studiului creierului uman, ajung la concluzia că este practic imposibil să înțelegem crearea unui astfel de miracol precum creierul uman fără conceptul de Creator* ”.

Forța de convingere a argumentului teleologic constă, în primul rând, în faptul că pune conștiința în fața unei alternative: ar trebui să recunoaștem Rațiunea Divină ca sursă a unei astfel de lumi aranjate în mod intenționat sau „ceva necunoscut”, aleatoriu? Prima nu răspunde doar la întrebare, ci îi dezvăluie omului și sensul vieții sale. A doua îl lasă pe om „ *fără cârmă și fără pânze* ”.

2. Argument istoric .

Celebrul orator, scriitor și politician roman din secolul I î.Hr., Cicero, îl numește cel mai de încredere. „ *Considerăm necesar să subliniem* ”, spune el, *„că nu există un trib atât de sălbatic, un om atât de pierdut în conștiința îndatoririlor morale, al cărui suflet să nu fie iluminat de gândul la zei. Mulți gândesc greșit despre zei, dar acest lucru vine de obicei din corupția morală și depravarea: toți, însă, sunt convinși că există o forță și o natură divină. Și o astfel de recunoaștere nu provine dintr-un acord și o înțelegere prealabilă a oamenilor; această amintire a zeilor a fost stabilită nu în virtutea decretelor sau legilor statului, ci în orice chestiune unanimitatea tuturor popoarelor trebuie onorată de legea naturii* .”

Aceeași idee este exprimată de scriitorul, istoricul și filosoful grec antic Plutarh († 120): „ *Mergeți prin toate țările, puteți găsi orașe fără ziduri, fără scris, fără conducători, fără palate, fără bogății, fără monede, dar nimeni nu a văzut încă un oraș lipsit de temple și zei, un oraș în care nu se înălțau rugăciuni, unde nu se jura pe numele zeității* ...”.

Universalitatea religiei în umanitate este unul dintre cele mai impresionante fapte ale istoriei lumii. Cum poate fi explicată? Toate ipotezele ateiste care oferă versiuni ale așa-numitei origini „naturale” a ideii de Dumnezeu în mintea oamenilor s-au dovedit a fi complet neputincioase. Principala dintre ele este ignoranța oamenilor antici, incapacitatea lor de a explica fenomenele naturale și teama lor de acestea au dat naștere ideii de Dumnezeu. Cu toate acestea, acum mecanismul viselor a fost rezolvat, s-a făcut un progres uriaș în înțelegerea lumii, oamenii au înțeles totul, temerile și încântările lor au luat sfârșit, dar viziunea religioasă asupra lumii rămâne dominantă în umanitate. Conform unui sondaj realizat în 2011 de asociația britanică Ipsos MORI, 7 din 10 persoane din lume mărturisesc o *religie* .

Singura explicație rezonabilă pentru acest fapt este că credința religioasă, prin care omenirea a trăit și continuă să trăiască de-a lungul istoriei, nu este rodul „pământului”, ci îl are ca sursă pe Dumnezeu Însuși.

3. Argumentul religios-experiențial .

Mai întâi, o mică digresiune.

„ În 1790, un meteorit a căzut în apropierea orașului francez Jullec. Primarul a întocmit un raport despre eveniment, semnat de 300 de martori, și l-a trimis Academiei din Paris. Credeți că academicienii i-au mulțumit pentru ajutorul acordat științei? Nimic de genul acesta. Academia din Paris nu numai că a scris un tratat voluminos, „Despre absurditatea pietrelor care cad din cer”, dar a adoptat chiar și o rezoluție specială pe această temă... [12] *. „Dacă nu există*

Dumnezeu, atunci nu pot exista pietre din cer", au decis academicienii parizieni...."

„Doar cu mare dificultate oamenii încep să înțeleagă că experiența lor cotidiană nu este deloc absolută, că acoperă doar unele aspecte superficiale ale evenimentelor și fenomenelor, că bunul simț cotidian este limitat, că există multe fapte irefutabile care nu se încadrează în adevărurile imuabile, aparent evidente ." Iată ce a scris unul dintre istoricii științei, A. Gorbovsky, în interesanta sa carte „Enigmele istoriei antice".

„ *În general, atunci când concluziile științei se abat de la fapte, se acordă preferință faptelor* (*cu condiția ca faptele să fie repetate iar și iar*) [13] . "

Existența lui Dumnezeu este un fapt care a fost verificat „în nenumărate rânduri". Oameni din diferite perioade istorice, din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre, de diferite rase, naționalități, limbi, culturi, niveluri de educație și educație, adesea fără să se cunoască unii pe alții, cu o unanimitate uimitoare mărturisesc despre experiența personală reală, inexprimabilă, profundă a lui Dumnezeu – și anume experiența *lui Dumnezeu* , și nu doar „ceva" supranatural, mistic.

Ce temeiuri există pentru a respinge experiența acestei mulțimi nenumărate de oameni care mărturisesc despre viziunea directă, și nu prin dispozitive sau urme în fotografii, *a lui Dumnezeu? Și printre acești oameni se numără cei mai mari oameni de știință* din domeniul lor - sfinți care s-au temut să înșele chiar și în gândurile lor. Au făcut minuni, au prevăzut viitorul, au îndurat exilul și exilul pentru cuvântul credinței și adevărului, au îndurat tortura și abuzul, au vărsat sânge și și-au dat viața pentru mărturisirea neclintită a lui Dumnezeu și a lui Hristos!

Poate că toți acești Petru și Pavel, Iustini Filosofii și Pavel cel Simplu, Macarie cel Mare și Serghie de Radonej, Clement al Romei și Isaac al Siriei, Ioan al Rusiei și Sava al Serbiei, Serafimi de Sarov și Gheorghe de Zadonsk, Ignațiu Brianceaninovi și Ambrozie de Optina, Homiakov și Dostoievski, Pascal și Lomonosov, Mendel și Mendeleev, Voino-Iasenețki și Behterev – este imposibil să enumerăm doar numele celor pe care îi cunoaște întreaga lume – așadar, poate că toți credeau în Dumnezeu doar „prin tradiție" sau erau niște visători needucați?

Cum ar trebui să considerăm acest fapt grandios din istoria omenirii? Poate ar trebui să ne gândim la asta? Este oare posibil să-L negăm pe Dumnezeu doar pentru că experiența de zi cu zi nu ni-L oferă? Dar experiența de zi cu zi, în general, nu ne oferă aproape nimic din ceea ce vorbesc oamenii de știință

moderni. Cu toate acestea, credem în experiențele lor, le credem fără să le cunoaștem și fără, de regulă, să avem cea mai mică ocazie de a le verifica afirmațiile. Ce motive există pentru a nu crede în nenumăratele experiențe de cunoaștere a lui Dumnezeu, atestate de oameni limpezi ca cristalul?

Această experiență a oamenilor de știință *ai științei științelor* - viața spirituală - nu vorbește despre credința lor nefondată, nu despre o opinie, nu despre o ipoteză acceptată sau o simplă tradiție, ci despre *faptul* existenței lui Dumnezeu.

Cuvintele lui S.N. Bulgakov sunt adevărate: „ *Experiența religioasă, în imediata ei prezență, nu este nici științifică, nici filosofică, nici estetică, nici etică și, așa cum frumusețea nu poate fi cunoscută de minte (ci poate fi doar gândită), tot așa doar o palidă idee despre focul arzător al experienței religioase este dată de gândire... Viețile sfinților, asceților, profeților, fondatorilor de religii și monumentelor vii ale religiei: scrierea, cultul, obiceiul... – iată ceea ce, împreună cu experiența personală a fiecăruia, introduce mai exact cunoașterea în domeniul religiei decât filozofarea abstractă despre ea* ” [14] .

„ *Experiența fundamentală a religiei, întâlnirea cu Dumnezeu, posedă (cel puțin în punctele sale culminante) o forță atât de victorioasă, o putere de convingere atât de arzătoare, încât lasă în urmă orice altă dovadă. Poate fi uitată sau pierdută, dar nu infirmată. Întreaga istorie a omenirii, în ceea ce privește conștiința sa religioasă de sine, se transformă într-un fel de enigmă și absurditate complet insolubilă, dacă nu recunoaștem că omenirea se bazează pe experiența religioasă vie”* [15] .

Cum să crezi?

Cereți, și vi se va da;

caută și vei găsi; bate și

se va deschide pentru tine

(Matei 7:7)

Dacă încercăm să răspundem la această întrebare cât mai pe scurt, putem evidenția următoarele condiții principale.

1. Fără o dorință arzătoare de a găsi un răspuns la întrebarea: „Care este sensul vieții mele?”, este dificil pentru o persoană să creadă cu seriozitate. Căci credința în Dumnezeu nu este un divertisment sau un obicei, ci o căutare zeloasă a adevărului, care necesită atât o inimă arzătoare, cât și munca minții. Tocmai astfel de oameni ajung cu adevărat la credință. Nu este nevoie să vorbim despre cei care, prin tradiție, fără căutare și muncă, cred în Dumnezeu. O astfel de credință fără efort în valoarea ei spirituală diferă adesea puțin de o credință tradițională similară în **inexistența** lui Dumnezeu. Chiar și atunci când este acceptată, se pare că nu schimbă viața sa morală și spirituală. De aceea, Hristos i-a răspuns ucenicului Său, care înainte de a rămâne în sfârșit cu Învățătorul, voia să meargă să-și îngroape tatăl: „Lasă morții să-și îngroape morții” (Luca 9:59-60). Și, dimpotrivă, o căutare altruistă a Adevărului se termină întotdeauna în credința în Dumnezeu și în viața după poruncile Sale. După cum se spune: „Cere și ți se va da; caută și vei găsi; bate și ți se va deschide”. Căci oricine cere, primește; cine caută, găsește; și celui ce bate i se va deschide (Matei 7:7-8). O astfel de căutare este prima condiție necesară pe calea către Dumnezeu.

2. Conștientizarea inferiorității morale, a păcătoșeniei propriei vieți, a golului și lipsei de sens în fața morții inevitabile. După cum spunea un Părinte din vechime: „ *Pe cine să numesc rațional? Numai pe cel care își amintește că există un hotar la viața lui* ” (Sfântul Isaac Sirul). O astfel de conștientizare îl conduce pe cel care caută la pocăință interioară, la dorința de a-și curăța sufletul de murdăria acumulată. Și aceasta este deja o cale directă către Dumnezeu, Care a venit să cheme la pocăință nu pe cei drepți, ci pe cei păcătoși (Matei 9:13).

3. Decizia de a trăi conform conștiinței proprii, conform moralității Evanghelice, care diferă semnificativ de așa-numita moralitate universală, care privește doar cele mai grave și evidente încălcări ale comportamentului uman. Decizia de a-și curăța conștiința prin pocăință sinceră de tot ce este necinstit, necurat, rău, săvârșit în viață - pocăință în sine, pocăință înaintea celor ofensați, pocăință înaintea preotului, dacă sufletul o permite. Căci numai cei curați cu inima... vor vedea pe Dumnezeu (Matei 5:8).

4. Studiul creștinismului, în primul rând Sfânta Scriptură, în principal Noul Testament, operele Sfinților Părinți și ale asceților autoritari ai Bisericii. Dacă este posibil, apoi și rugăciunea către Dumnezeul încă necunoscut pentru iertarea păcatelor, ajutor în lupta cu patimile, ajutor într-o viață cinstită și dreaptă.

Aceștia sunt doar primii pași pe calea către Dumnezeu. Totuși, fără ei, nașterea în om a ceea ce, în sensul real, poate fi numit credință și *religie* este greu de realizat .

Ce este religia

Rugăciunea este „libertate și

„abolirea minții din tot ce este aici.”

Sfântul Isaac Sirul.

Religia, ca fenomen inerent societății umane încă de la început, se dovedește a fi, totuși, un domeniu puțin înțeles de mulți. Unul dintre motivele acestui fapt aparent ciudat este faptul că religia este de obicei evaluată după trăsăturile sale exterioare, esența ei fiind văzută fie în elemente secundare, nesemnificative, fie chiar în distorsiunile sale (pe care nicio religie nu le-a evitat).

Prin urmare, întrebarea despre ce constituie esența religiei, care trăsături sunt decisive în ea și care sunt nesemnificative, necesită o atenție specială.

Religia are două laturi: latura exterioară, așa cum este văzută din exterior, și latura interioară, care se revelează credinciosului care trăiește în conformitate cu cerințele sale spirituale și morale.

În exterior, religia este, în primul rând, *o concepție despre lume* , care include o serie de prevederi fundamentale (adevăruri), fără de care se pierde, degenerând în vrăjitorie, șamanism, ocultism etc., sau într-o doctrină religios-filosofică ce nu afectează viața interioară a omului. Ca concepție despre lume, religia are întotdeauna un caracter social și se exprimă într-o *organizație* (biserică) mai mult sau mai puțin dezvoltată, cu o anumită structură, moralitate, reguli de viață, cult etc.

Însă esența religiei (latura sa interioară) este legătura spirituală a omului cu Dumnezeu, exprimată în viața conform poruncilor Sale și în întoarcerea constantă către El prin rugăciune. Căci numai rugăciunea unește omul cu Dumnezeu. Această unitate spirituală este indicată și de etimologia cuvântului „religie”, care provine din verbul latin religare, care înseamnă „a lega”, „a conecta”. Prin urmare, religia este definită ca unirea spirituală a omului cu Dumnezeu.

O viață duhovnicească corectă curăță un creștin de egoism, mândrie, ipocrizie, invidie și alte patimi care desfigurează sufletul și îl umple de generozitate, bunăvoință față de toți oamenii, simpatie, răbdare - tot ceea ce face ca fiecare

persoană să fie deosebit de frumoasă atât pentru oameni, cât și pentru Dumnezeu. Un astfel de creștin, pe măsură ce este purificat spiritual, devine din ce în ce mai capabil să experimenteze acel bine despre care a vorbit atât de viu Apostolul Pavel, repetând cuvintele vechiului profet Isaia: ochiul n-a văzut, urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit lucrurile pe care le-a pregătit Dumnezeu pentru cei ce-L iubesc (1 Corinteni 2:9).

Adevărurile fundamentale ale religiei

„Sufletul vede adevărul lui Dumnezeu”

"prin puterea vieții " .

Sfântul Isaac Sirul.

Primul dintre aceste adevăruri este credința în existența unui Început spiritual, perfect, personal, creatorul omului și al întregii lumi – *Dumnezeu* , care reacționează întotdeauna activ la starea spirituală și morală a omului. Acest adevăr are expresii foarte diverse ca formă, conținut și grad de claritate în diverse religii: monoteistă (credința într-un singur Dumnezeu), politeistă (credința în mai mulți zei), dualistă (credința în două principii divine: binele și răul).

Creștinismul dezvăluie proprietăți noi și necunoscute anterior ale lui Dumnezeu. El este Iubire (1 Ioan 4:8), El este Tatăl nostru (Matei 6:8, 9), trăim, ne mișcăm și existăm în El (Faptele Apostolilor 17:28). El este idealul neschimbat al bunătății, adevărului și frumuseții. Unirea spirituală cu El este scopul suprem al aspirațiilor umane.

Al doilea adevăr ca importanță al religiei este învățătura că omul este cea mai înaltă creație a lui Dumnezeu, posedând nu numai un corp, ci și *un suflet* , purtătorul minții, inimii (organul de simț), voinței, personalitatea însăși, capabilă să intre în comunicare, *unitate* cu Dumnezeu, cu lumea spirituală. Conform învățăturii creștine, omul este *chipul* lui Dumnezeu.

Următorul adevăr al religiei este credința în *Revelația* lui Dumnezeu, care îl învață pe om credința și normele de viață corecte. Creștinismul cheamă omul la cea mai înaltă stare - îndumnezeirea, adică unitatea spirituală și personală cu Dumnezeu.

Adevărurile menționate mai sus sunt inseparabil legate de învățătura despre existența *postumă* a omului. În Revelația creștină găsim mai mult – învățătura

despre *învierea* generală și viața veșnică a omului întreg **,** și nu doar a sufletului său.

Printre trăsăturile esențiale ale religiei se numără și credința în existența unei lumi *supranaturale* [16] , a îngerilor și demonilor (diavolilor). Prin acțiunile sale, o persoană intră în contact spiritual cu aceștia și, prin urmare, primește fie un mare ajutor, fie, dimpotrivă, complicații serioase în viața sa.

O serie întreagă de alte elemente inerente fiecărei religii sunt legate organic și logic de cele fundamentale menționate mai sus.

O învățătură care nu conține aceste adevăruri fundamentale nu poate fi numită religie.

A existat vreun om fără religie?

„Privește fața pământului: nu vei găsi

„Nicio societate umană nu există fără credință în Divinitate.”

Plutarh .

Răspunsul biblic la această întrebare este cunoscut: primii oameni au avut comunicare directă cu Dumnezeu și aceasta, deși într-o formă semnificativ slăbită și schimbată, continuă de-a lungul istoriei ulterioare a omenirii. Știința istorică nu cunoaște niciun popor sau trib antic care să nu fi avut o religie. Ateismul ca fenomen social a apărut cu doar câteva secole în urmă și în prezent acoperă mai puțin de o treime din populația lumii.

Chestiunea timpului originii religiei este direct legată de problema timpului originii omului însuși. Și, deși nu există o soluție științifică la aceasta, este incontestabil faptul că știința nu cunoaște starea non-religioasă a omului (Homo sapiens), și nu presupusele sale forme *pre-umane* .

În studiul acestei probleme, se acordă o atenție deosebită opiniilor antropologilor sovietici, care nu sunt interesați de nicio apărare a învățăturii creștine despre primordialitatea religiei la om.

Apariția lui Homo sapiens propriu-zis, conform științei moderne, poate fi datată cu cel mult 30-40 de mii de ani în urmă [17] . Astfel, academicianul Academiei Ruse de Științe N.I. Dubinin a scris: „... *Pe parcursul a 10-15 milioane de ani, s-a făcut un salt gigantic de la animal la om. Acest proces a fost însoțit de explozii interne de evoluție impulsivă, dintre care cel mai semnificativ a fost saltul... făcut acum 30-40 de mii de ani, care a creat omul modern* ” [18] .

Același lucru este afirmat și de președintele Asociației Americane de Antropologie, specialist de renume mondial în domeniul cercetării omului preistoric, profesorul William Howells: *„...în jurul a 35 de mii de ani î.Hr., neanderthalienii au cedat brusc locul unor oameni cu o constituție fizică complet modernă, care, în esență, nu se deosebeau de europenii de astăzi, cu excepția faptului că erau mai puternic construiți* ” [19] .

Însă este important ca oamenii de știință să vorbească despre prezența religiei la oamenii din epoca accesibilă etnografiei. Eruditul religios sovietic S.A. Tokarev consideră că până și „ *omul de Neanderthal, care a trăit în epoca musteriană (acum aproximativ 100-140 de mii de ani), care avea o conștiință relativ dezvoltată, începuturile vorbirii umane, ar fi putut avea deja credințe religioase rudimentare* ” [20] . Și nimeni nu se îndoiește de prezența religiei la oamenii din epocile aurignacian-solutrean (acum 30-40 de mii de ani) și magdalenian, adică la oamenii de tip modern, Homo sapiens. Omul de știință sovietic B. Titov a scris: „ *Conform cercetărilor arheologice, acum aproximativ 30-40 de mii de ani, formarea biologică a oamenilor s-a încheiat și au apărut oamenii moderni. Primele rămășițe osoase ale oamenilor moderni au fost descoperite în Franța, lângă Cro-Magnon. Pe baza locației descoperirilor, acest om a fost numit Cro-Magnon. Săpăturile siturilor din Cro-Magnon oferă un material bogat care caracterizează ideile lor religioase relativ complexe* ” [21] .

Mulți alți oameni de știință ruși, precum și majoritatea celor străini (de exemplu, celebrul etnograf V. Schmidt, profesorul K. Blaker etc.) sunt de aceeași opinie. Principalul savant religios sovietic V. F. Zybkovets, în esență, rezumă această problemă în următoarele cuvinte: „ *Discuția pe tema religiozității neanderthalienilor continuă printre oamenii de știință sovietici. A. P. Okladnikov, P. I. Borisovsky și alții cred că înmormântările neanderthaliene sunt o dovadă a religiozității neanderthalienilor* ” [22] . Adică, discuția dintre oamenii de știință se referă doar la religiozitatea neanderthalienilor, în timp ce problema religiozității lui Homo sapiens, adică a omului însuși, este rezolvată destul de fără echivoc: știința nu cunoaște nicio stare prereligioasă a omului!

Dacă așa-numiții strămoși ai omului au avut o religie: Pithecanthropus, Sinanthropus, Atlanthopus, Heidelberg, Gigantopithecus, Australopithecus, Zinjanthropus și alții, „nu există număr” - întrebarea este în esență inactivă până

când nu se stabilește gradul de „umanitate” a lor. Chiar dacă aceste creaturi umanoide, neposedând rațiune și alte caracteristici umane, nu ar avea o religie, acest fapt nu ar surprinde pe nimeni, la fel de puțin ca absența uneia la urangutanii și gorilele moderne. Dar să presupunem chiar că acești „-Pithecine” și „-tropi” ar fi fost proto-oameni. Există vreun motiv în prezent pentru a vorbi despre absența religiei lor? Nu există. Afirmația lui V.F. Zybkovets despre „acoperirea etnografiei” doar până la 100-150 de mii de ani este suficient de convingătoare pentru a confirma acest lucru.

În același timp, Zybkovets afirmă un fapt istoric binecunoscut: „ *Istoria societății de clase este calculată la maximum șase mii de ani* ...” [23] , eliminând astfel una dintre afirmațiile ateiste populiste conform cărora religia a fost creată de ideologii societății de clase ca instrument pentru înrobirea claselor inferioare ale populației. Însă religia, conform acelorași surse, există de cel puțin 30-40 de mii de ani!

În ce Dumnezeu credeau primii oameni?

Cred într-un singur Dumnezeu.

Simbol al credinței.

Homo sapiens, care a apărut conform științei acum aproximativ 35 de mii de ani, avea „ *idei religioase relativ complexe* ” sub forma unui cult solar. Dar pe cine venera el: soarele sau „Soarele Adevărului” - pe Dumnezeu? Știința nu poate spune nimic despre asta.

Arheologia și etnografia în studierea originilor civilizației europene ajung doar până la ruinele culturii templelor din Malta (4-2 mii de ani î.Hr.), din ruinele căreia nu a mai rămas nici măcar o iotă de scriere. De la Creta la Micene (3-2 mii de ani î.Hr.) au ajuns până la noi doar înregistrări economice și câteva texte nedescifrate, astfel încât nu putem decât să ghicim despre natura credințelor religioase din acea vreme.

Vedele indiene, a căror epocă de scriere nu se extinde dincolo de mileniul al II-lea î.Hr., vorbesc despre Dumnezeu și zei. În același timp, textele mai vechi, după cum cred mulți cercetători, sunt mai apropiate de monoteism, în timp ce cele ulterioare sunt mai apropiate de politeism și panteism.

O imagine similară apare atunci când se studiază sursele religioase ale altor civilizații: asirio-babiloniană, chineză, americană etc. În spatele politeismului care se află la suprafață, cercetătorii găsesc urme evidente de proto-monoteism [24] .

Însă cel mai vechi monument de literatură religioasă din lume – corpusul de texte din piramida regelui Unas (mijlocul secolului al XXIV-lea î.Hr.) – vorbește direct despre unicul Creator al „ *lumii vizibile și invizibile* ”, Ra-Atum [25] .

Sursele scrise care au supraviețuit istoriei religiei europene încep foarte târziu - abia cu Iliada lui Homer, adică aproximativ din secolele VIII-VII î.Hr.

Viziunea creștină se bazează pe mărturia Bibliei, care încă de la primele rânduri afirmă în mod direct că primii oameni au comunicat direct cu unicul Dumnezeu. Aceasta relatează că credința în unicul Dumnezeu a fost păstrată de Avraam (2000 de ani î.Hr.) și de urmașii săi direcți și că porunca de a-L venera este prima dintre cele zece porunci principale ale lui Moise (secolul al XVI-lea î.Hr.) și este repetată de multe ori și în mod persistent în diverse versiuni și situații, atât în Vechiul, cât și în Noul Testament.

Baza obiectivă pentru acceptarea dovezilor biblice este faptul că fiabilitatea Bibliei ca una dintre cele mai vechi surse istorice scrise este confirmată de numeroase studii științifice și, mai ales, arheologice [26] .

Pe baza acestui fapt, putem vorbi cu suficientă justificare despre monoteism ca prima religie a umanității, care apoi, din mai multe motive, s-a degradat treptat în diverse forme de așa-numite religii, credințe și superstiții populare (păgâne sau naturale).

Dar ce a cauzat această degradare a înțelegerii lui Dumnezeu și nu a încălcat unitatea credinței în El, având în vedere diversitatea religiilor care au apărut?

Cum au apărut alte religii?

Ei, cunoscând pe Dumnezeu, nu L-au glorificat,

ca Dumnezeu, și n-a mulțumit, ci

au devenit zadarnice în gândurile lor,

și cei fără minte s-au întunecat

inima lor.

Romani 1:21.

Biblia numește declinul moral al vieții personale și sociale a popoarelor antice drept principalul factor care a cauzat declinul monoteismului și apariția politeismului și a altor credințe religioase și pseudo-religioase. Dorința tot mai mare de plăcere, bogăție și putere asupra oamenilor, naturii și puterilor superioare, inclusiv asupra lui Dumnezeu însuși, a distorsionat profund însăși esența conștiinței umane și a deschis spațiu pentru dezvoltarea celor mai josnice pasiuni, a diverselor perversiuni (de exemplu, Sodoma și Gomora), transformându-l într-o ființă incapabilă de experiențe spirituale, de a-L percepe pe Dumnezeu.

Mulți autori antici non-biblici indică, de asemenea, cauza morală drept principala sursă de distorsionare a concepțiilor religioase ale oamenilor. Cicero, de exemplu, a scris: „ *Mulți gândesc greșit despre zei, dar acest lucru provine de obicei din corupția morală și depravare: toți, însă, sunt convinși că există o forță și o natură divină* ” [27] .

Ca urmare a unei astfel de degradări morale și spirituale, imaginea unicului Dumnezeu a dobândit treptat caracterul unui conducător pământesc, ai cărui „slujitori” (îngeri, demoni, preoți, eroi) erau responsabili de diverse aspecte ale vieții umane, iar atitudinea lor față de om determina, în primul rând, gradul de bunăstare al vieții sale. Însuși unicul Dumnezeu s-a retras treptat în fundal în conștiința oamenilor, a devenit practic inutil, gândul la El a dispărut, iar „slujitorii” au devenit adevărați zei cu care imaginația populară a populat cerul și pământul. De aici au apărut diverse credințe populare (păgâne) cu ideile lor specifice despre Dumnezeu și zei: politeismul, animismul, astrologia, șamanismul, ocultismul, care în cele din urmă au dat naștere ateismului și satanismului pur și simplu [28] . Nu de mică importanță în acest proces au avut adesea personalități individuale (de exemplu, Buddha, Confucius, Zoroastru), care au format (și au reformat) concepțiile religioase ale popoarelor lor.

În același timp, ideea unui singur Dumnezeu nu a părăsit niciodată conștiința umană. A rămas adevărul central al religiei evreiești din Vechiul Testament, care a existat până la venirea lui Hristos (fondatorul Moise) [29] ; creștinismul (fondatorul Iisus Hristos); și islamul (fondatorul Mahomed), care a apărut 600 de ani mai târziu.

Există un singur Dumnezeu în toate religiile?

„Dacă cineva îți spune:

Dumnezeu a dat ambele credințe, -

Răspuns: Este Dumnezeu cu dublă credință ?

Sfântul Teodosie al Peșterilor

În era modernă a creșterii contactelor ecumenice și interreligioase, întrebarea dacă un singur Dumnezeu este venerat în diferite religii devine din ce în ce mai vitală. Căci este evident că unitatea Dumnezeului declarat înseamnă unitatea în esență a religiilor în sine, adică echivalența lor fundamentală, ceea ce duce conștiința umană la indiferentism religios și la pierderea unuia dintre cei mai importanți stimuli spirituali ai săi - căutarea adevăratei credințe. Firește, o astfel de idee, care are ca scop evident crearea unei singure religii mondiale în care toate celelalte religii ale lumii, și în primul rând creștinismul, s-ar dizolva, dă naștere la întrebarea: în ce măsură este ea justificată teologic?

Ca să nu mai vorbim de diferențele fundamentale dintre monoteism și politeism, în religiile monoteiste în sine imaginea lui Dumnezeu este departe de a fi uniformă. De asemenea, există diferențe semnificative în înțelegerea Lui. Astfel, în creștinism, singurul Dumnezeu în viața Sa interioară este treimică: Tatăl, Fiul (Logos) și Duhul Sfânt; a doua Ipostasă, Logosul, este întrupată; mântuirea omenirii se realizează prin Cruce, moartea și Învierea lui Hristos etc. Acest lucru nu este valabil nici în iudaism, nici în islam. Apostolul Pavel a scris direct: noi propovăduim pe Hristos cel răstignit, o piatră de poticnire pentru iudei și o nebunie pentru greci (1 Corinteni 1:23).

Ce indică diferențele religioase în doctrina despre Dumnezeu?

Dumnezeu este Spirit și El este mai presus de orice definiții. Însă venerarea Lui necesită în mod necesar o anumită idee despre El, necesită imaginea Sa *tangibilă* (conceptuală, simbolică, iconografică...). Prin urmare, fiecare religie are propria **imagine** a lui Dumnezeu, care determină nu numai învățătura sa doctrinară și spiritual-morală, ci și viața spirituală a credinciosului. Și, prin

urmare, această **imagine** este adevăratul **Dumnezeu** [30] al unei anumite religii. Adică, fiecare religie își venerează **propriul** Dumnezeu.

Astfel, păgânii au schimbat slava Dumnezeului nestricăcios într-un chip ca al omului stricăcios, al păsărilor, al animalelor cu patru picioare și al târâtoarelor... Au schimbat adevărul lui Dumnezeu cu o minciună și s-au închinat și au slujit făpturii în locul Creatorului (Romani 1:21-25). Mai mult, cineva se poate coborî până la a-L sluji diavolului. În Vechiul Testament citim: „Israel s-a îngrășat și s-a încăpățânat; s-a îngrășat, s-a îngrășat și s-a îngrășat; a părăsit pe Dumnezeu, care l-a făcut, și a disprețuit stânca mântuirii Sale. L-au mâniat prin dumnezei străini și L-au mâniat prin urâciunile lor; au adus jertfe dracilor și nu lui Dumnezeu" (Deuteronom 32:15-17). Apostolul Pavel relatează, de asemenea, despre închinarea la demoni: „Când păgânii jertfesc, jertfesc demonilor, nu lui Dumnezeu. Dar nu voiesc să aveți părtășie cu demonii" (1 Corinteni 10:20). Se pare că degradarea conștiinței religioase poate ajunge la o asemenea distorsiune a conceptului de Dumnezeu încât slujirea diavolului poate fi acceptată ca închinare la Dumnezeu. Dar ce comuniune are lumina cu întunericul? Ce înțelegere este între Hristos și Belial? (2 Corinteni 6:14,15). Astfel, devine deosebit de clar cum ideea unui singur Dumnezeu în toate religiile este greșită în principiu.

Prin urmare, se pune întrebarea: există vreo religie care are suficiente temeiuri pentru a susține că imaginea sa despre Dumnezeu este o revelație a lui Dumnezeu Însuși și, prin urmare, că este o religie adevărată?

Adevărul creștinismului.

Eu sunt calea și adevărul,

și viața.

Ioan 14:6.

Fiecare religie este încrezătoare în adevărul credinței sale, adică ne învață că toate adevărurile sale nu sunt rodul rațiunii umane, ci sunt date de Dumnezeu însuși. De aici se pune întrebarea: ce argumente ar trebui să ofere pentru a justifica această afirmație?

Dacă luăm în considerare învățătura creștină, aceasta oferă, în primul rând, o serie întreagă de adevăruri complet neașteptate pentru toate religiile anterioare și contemporane. Mai mult, toate aceste adevăruri nu provin de la un filosof sau un teolog, ci de la un simplu rătăcitor care nu a studiat nicăieri. Toate acestea ne obligă în special să luăm în considerare acele argumente care indică natura supranaturală a originii creștinismului și a învățăturii sale.

1. Argument istoric.

Însăși originea și păstrarea creștinismului rămâne un mare mister pentru ateism. Un cercetător ateu autoritar al acestei probleme, precum F. Engels, a scris: „ *Creștinismul... a apărut în Palestina și este complet necunoscut cum* ” [31] . Dar oare așa este?

Chestiunea originii creștinismului este rezolvată cu o deplină convingere științifică și istorică, pe baza a numeroase surse. Acestea includ, în primul rând, scrierile Noului Testament, care cuprind împreună 27 de cărți ale opt autori apostolici, în principal martori oculari direcți ai evenimentelor pe care le descriu. De asemenea, mărturiile ucenicilor direcți ai apostolilor, numiți în mod tradițional oameni apostolici (secolele I-II) și ale ucenicilor lor - primii apologeți creștini și cei mai vechi părinți ai Bisericii (secolele II-III).

Conținutul tuturor surselor creștine poate fi redus la următoarele prevederi. A avut loc un eveniment unic în istoria omenirii: arătarea lui Dumnezeu în trup în Persoana lui Iisus Hristos, care este Mesia promis de vechii profeți evrei. Iisus Hristos a mărturisit demnitatea sa mesianică prin sfințenia excepțională a vieții sale, minuni uimitoare și o învățătură fără precedent în istoria conștiinței religioase, în primul rând, despre Dumnezeu și condițiile mântuirii omului.

Principalele informații istorice conținute în sursele creștine sunt confirmate de o serie de mărturii scrise necreștine din aceeași epocă. De asemenea, o mulțime de martori „tăcuți”: catacombe creștine, temple și ruinele lor, imagini, icoane, monede etc. vorbesc clar atât despre timp (prima jumătate a secolului I), cât și despre natura (*bruscă*) a apariției creștinismului.

Dar, pe lângă acestea, există și mărturii ale multor autori necreștini din acea vreme. Aceste surse, deloc interesate de apărarea creștinismului, confirmă și ele realitatea istorică a Evangheliei lui Iisus Hristos.

Cea mai veche dintre aceste relatări despre Iisus Hristos este, se pare, scrisoarea lui **Mara bar Serapion** , un filosof sirian, către fiul său, scrisă din captivitate la sfârșitul secolului I și începutul secolului al II-lea. În ea, el îl

numește pe Hristos Regele Înțelept, pe care evreii l-au executat și care nu a murit *: datorită noilor legi pe care le-a dat* ” [32] .

O mărturie interesantă despre Hristos a fost lăsată de faimosul om de stat și savant roman **Pliniu cel Tânăr** (62-114) în scrisoarea sa către împăratul Traian. În aceasta, el, în special, relatează că creștinii, „ *de obicei, în anumite zile, se adunau înainte de răsărit; cântau, pe rând, pe Hristos ca Dumnezeu și jurau să nu comită crime, ci să se abțină de la furt, jaf, adulter, de la încălcarea cuvântului, de a refuza să renunțe la ceva ce le-a fost încredințat”* [33] *.*

Următoarea mărturie importantă despre Hristos este conținută în relatarea celui mai mare istoric roman Tacit (55-120) despre incendiul Romei (64 d.Hr.), care a avut loc în timpul domniei împăratului Nero (54-68 d.Hr.). În această relatare, el scrie că *„Hristos, de la al cărui nume provine acest nume, a fost executat sub Tiberius de către procuratorul Pontius Pilat; această superstiție pernicioasă, înăbușită o vreme, a început să izbucnească din nou, și nu numai în Iudeea, de unde venea această distrugere, ci și la Roma”* [34] *.*

O altă mărturie aparține celebrului istoric roman Suetonius (70-140), care în lucrarea sa „ *Viețile celor doisprezece Cezari* ”, relatează că *împăratul Claudius* (41-54) „ *i-a alungat din Roma pe evrei, care erau neîncetat agitați de Hristos* ” [35] . Acest decret este relatat și în cartea Faptele Apostolilor, unde se spune că apostolul Pavel, ajungând la Corint, i-a găsit pe evrei expulzați acolo, „pentru că Claudius poruncise tuturor evreilor să părăsească Roma” (18, 2).

O mărturie valoroasă despre Iisus Hristos a fost lăsată de istoricul evreu Josephus Flavius (37-100) în lucrarea sa „Antichități iudaice”, scrisă în jurul anului 93: „ *În vremea aceea* [36] *trăia Iisus, un om înțelept, care cu greu putea fi numit om, pentru că făcea lucruri minunate, un învățător al acelor oameni care primeau adevărul cu bucurie... El era Hristosul. Și după ce Pilat, la denunțarea celor mai nobili oameni ai noștri, L-a condamnat la moarte pe cruce, însă cei care Îl iubiseră mai înainte nu L-au părăsit. El li S-a arătat din nou viu a treia zi, așa cum preziseseră profeții lui Dumnezeu despre acestea și multe alte lucruri legate de El. Și până în ziua de azi neamul creștinilor, numit așa după numele Lui, nu a dispărut* ” [37] .

Aici, Iosif Flavius (în cartea 20, capitolul 9) relatează și despre apostolul Iacov: „ *Marele preot Ana a adunat tribunalul și l-a pus înainte pe fratele lui Isus, numit Hristos, pe nume Iacov* [cf. Galateni 1:19] *și pe alții care erau acuzați de încălcarea legii și a poruncit să fie uciși cu pietre* ”. El povestește despre Ioan [Botezătorul], numindu-l „ *un om drept* ” și chiar despre execuția sa de către Irod. În același timp, Iosif Flavius adaugă că distrugerea armatei lui Irod, care a avut

loc la scurt timp după aceasta, a fost „ *pedeapsa lui Dumnezeu pentru Irod pentru moartea lui Ioan* ” (cartea 18, capitolul 5:2).

Toate aceste dovezi arată cât de „onestă” a fost propaganda ateistă care l-a declarat pe Hristos un mit.

Și mai frapantă este conservarea creștinismului în condițiile a aproape trei secole de amenințare mortală la adresa fiecărui susținător al lui Hristos. Persecuția crudă a creștinilor a început odată cu răstignirea lui Hristos Însuși de către evrei [38] . După Iudeea și Roma, au fost adoptate legi punitive, în urma cărora au avut loc execuții publice teribile ale creștinilor în tot imperiu. Aceștia erau supuși torturii, dați animalelor sălbatice în arenele circurilor, răstigniți pe cruci, unși cu smoală și legați de stâlpi în parcuri și dați foc la căderea nopții etc. Cei mai faimoși istorici romani ai acelei vremi scriu despre acest lucru (fără niciun regret): Pliniu cel Tânăr, Suetonius, Tacit.

Încă din vremea împăratului Traian (98-117), creștinii erau considerați adepți ai unei religii ilegale (religio illicita) și „ *în principiu declarați pasibili de pedeapsă* ” [39] . Iustin Filosoful (+165) mărturisește că, de îndată ce o persoană se declara creștină, era condamnată la moarte [40] . Tertulian (+220) a scris: „ *Fiecare provincie* , *fiecare oraș are zeii săi..., numai noi suntem lipsiți de libertatea conștiinței* ” [41] . Creștinilor li se nega chiar dreptul de a exista.

Și faptul uimitor: mulți oameni, văzând toate aceste orori, au acceptat totuși creștinismul și au mers la tortură și moarte. Nicio altă religie din lume nu a dat atâtea milioane de martiri pentru credință în istoria sa! Justin Filosoful a scris: „ *Nimeni nu l-a crezut atât de mult pe Socrate încât să hotărască să moară pentru această învățătură; dimpotrivă, Hristos, pe care și Socrate L-a cunoscut parțial... a fost crezut* ”!

Cum să înțelegem acest fapt uimitor și unic din istoria religiilor lumii? La urma urmei, nu există explicații naturale pentru el.

Un singur lucru mai rămâne de făcut - să recunoaștem că numeroasele relatări ale scriitorilor din acea vreme (începând cu autorii Noului Testament) despre darurile supranaturale uimitoare primite de primii creștini (vindecarea oricărei boli, preziceri ale evenimentelor viitoare, diverse miracole, inclusiv învierea morților, dobândirea instantanee a cunoștințelor de limbi străine etc.), curajul uimitor, adesea bucuria creștinilor (inclusiv a femeilor și copiilor) în îndurarea torturilor și a morții, schimbările spirituale și morale uimitoare care au avut loc odată cu cei care au primit botezul - toate acestea au mărturisit despre Divinitatea acestei religii, Divinitatea lui Iisus Hristos. Aceasta și numai aceasta

poate explica acceptarea unei credințe de către mulți oameni, a cărei mărturisire atragea în cea mai mare parte cruda pedeapsă cu moartea.

Hegumenul Nikon Vorobiev (+1963), care el însuși a suferit într-un lagăr pentru credința sa în anii 1930, a scris: „ *Încrezându-se în El* [Hristos] *, apostolii au îndurat totul, dar au biruit lumea - un mic număr de oi a biruit nenumărate turme de lupi. Nu este aceasta o dovadă a puterii și providenței lui Dumnezeu* ?” [42] .

2. Argument spiritual și moral.

Creștinismul, spre deosebire de toate celelalte religii, oferă o înțelegere fundamental diferită a condițiilor mântuirii umane. El învață că mântuirea este acordată unei persoane nu pentru numărul de rugăciuni, fapte bune, sacrificii, sacramente, isprăvi, așa cum învață toate religiile, ci pentru conștientizarea păcătoșeniei sale și sinceritatea pocăinței. Din acest motiv, primul care a intrat în paradis a fost cel care nu numai că nu era drept, ci, dimpotrivă, a comis crime grave.

Hristos a spus direct: N-am venit să chem la blestem pe cei drepți, ci pe cei păcătoși (Matei 9:13), El nu-l aprobă pe fariseul „drept”, ci pe vameșul care se pocăiește: Dumnezeule, ai milă de mine, păcătosul! (Luca 18:13), El iartă păcatele nu fariseului drept care L-a invitat pe Isus la cină, ci femeii păcătoase care udă picioarele Mântuitorului cu lacrimi și le șterge cu părul ei (cf. Luca 7:44). Această învățătură uimitoare este o provocare deschisă pentru toate religiile lumii, în care mântuirea este primită doar de cei care îndeplinesc toate prescripțiile lor. Creștinismul s-a dovedit a fi o religie antireligioasă.

De unde vine o învățătură atât de stranie, care este sursa acestei condiții necunoscute a mântuirii umane în lumea religioasă? Nu poate exista decât un singur răspuns aici - numai Dumnezeu, Care este Iubire și Care S-a arătat în Persoana lui Isus Hristos - Fondatorul acestei religii, ar putea revela așa ceva.

3. Argumentul doctrinar.

Toate adevărurile creștine: despre Dumnezeu-Iubire, Treime-Dumnezeu, Logos - a doua Ipostasă a lui Dumnezeu, întruparea Sa, Hristos Mântuitorul răstignit și înviat etc. - sunt absolut unice prin conținutul lor. Ele sunt profund diferite atât de religia iudaică din Vechiul Testament, cât și de toate învățăturile religioase și filozofice din epoca apariției creștinismului. Acest fapt uimitor ne face involuntar să ne întrebăm: de unde ar putea Fiul neînvățat al tâmplarului (Ioan 7:15; Matei

13:55) și ucenicii Săi - oameni needucați și simpli (Faptele Apostolilor 4:13) - să obțină **o atâta multitudine de** idei religioase complet noi și uimitoare în profunzimea lor? Răspunsul este evident, dacă nu există surse pământești ale acestor idei, atunci rămâne să recunoaștem sursa divină, care este Dumnezeul-omul Iisus Hristos.

Dar care sunt aceste adevăruri creștine? Ce este atât de neobișnuit la ele?

Ce spune creştinismul despre Dumnezeu?

„Când vorbesc despre Dumnezeu, cuvintele mele

ca un leu orbit, care

„caut o sursă de apă în deșert.”

Maximilian Voloșin

Această mare întrebare se împarte în mai multe întrebări separate, dintre care le vom lua în considerare pe cele mai importante.

1. Conceptul general despre Dumnezeu.

Marele filosof grec Platon († 347 î.Hr.) avea următoarea idee: „ *Lucrurile simple nu pot fi definite* ”. Într-adevăr, un lucru complex poate fi definit cumva prin denumirea proprietăților sale constitutive. Un lucru simplu poate fi înțeles doar de cineva care l-a văzut. De exemplu, cum îi poți explica unei persoane ce este culoarea roșie sau gustul dulce dacă nu a intrat niciodată în contact cu ele? Evident, există o singură cale - trebuie să vadă, să încerce, pentru că niciun cuvânt nu va ajuta aici.

Religia creștină ne învață despre Dumnezeu ca Simplitate primordială, El este o Ființă ***simplă*** . Prin urmare, orice cuvânt despre El, orice definiție a Lui va fi insuficientă. Și toate acele nume și calități ale lui Dumnezeu care sunt menționate în Sfânta Scriptură și în literatura teologică nu sunt altceva decât niște analogii pământești ale proprietăților lui Dumnezeu. Căci El este Spirit și nu

o Ființă din cea mai subtilă materie și, prin urmare, nu pot fi exprimate în limbajul și conceptele experienței noastre obișnuite. Sfântul Simeon Noul Teolog a scris: „ *Eu... am jelit rasa umană, deoarece, căutând dovezi extraordinare, oamenii aduc concepte, lucruri și cuvinte omenești și cred că acestea înfățișează natura divină, acea natură pe care niciunul dintre îngeri, nici dintre oameni, nu a putut-o nici vedea, nici numi* ” [43] .

Însă aceste analogii sunt necesare, deoarece astfel de caracteristici pozitive ale lui Dumnezeu, precum Iubirea, Rațiunea, Personalitatea, Dreptatea, Sfințenia, oferă în cele din urmă credinciosului oportunitatea de a distinge clar între bine și rău, ceea ce este extrem de important în viața sa. Altfel, toate valorile morale din viață se pierd, toate duc la un gol fără sens. După cum a scris D. Merejkovski:

Atât răul, cât și binele sunt două căi,

Ambele duc la același scop,

Și nu contează unde să mergi.

Însă creștinismul, cu învățătura sa despre Dumnezeu, afirmă: nu *contează unde te duci* .

Unul dintre sfinți, Grigorie Palama *,* are o afirmație remarcabilă care, în cuvinte scurte și succinte, dezvăluie un alt aspect al învățăturii creștine despre Dumnezeu și natura prezenței Sale în lume. Sfântul Grigorie a scris: „ *Dumnezeu este și se numește natura a tot ceea ce există, căci totul participă la El și există în virtutea acestei participări, dar participări nu la natura Sa, ci la energiile Sale* .” Acest gând subliniază două caracteristici importante ale lui Dumnezeu.

Prima este că Dumnezeu este inseparabil și nu este înstrăinat de natura lumii și a omului, iar totul există prin virtutea participării sale la El. A doua este că această participare a lumii la Dumnezeu nu înseamnă o singură natură, o singură esență. Din aceasta devine clar de ce creștinismul nu acceptă deismul [44] , care îl separă și îl înstrăinează complet pe Dumnezeu de lume și face din lumea înconjurătoare un obiect lipsit de suflet al intereselor consumatorului uman. De asemenea, respinge panteismul [45] , care îl contopește pe Dumnezeu cu lumea, excluzând personalitatea din El și deschizând spațiu pentru dezvoltarea diferitelor tipuri de șamanism, vrăjitorie, magie, ocultism, care susțin posibilitatea cuceririi de către om a forțelor ascunse (oculte) *ale acelei* lumi și a folosirii lor în propriile scopuri.

2. Dumnezeu este Iubire (1 Ioan 4:16).

Una dintre cele mai importante prevederi ale înțelegerii creștine despre Dumnezeu, care o distinge fundamental de toate ideile anterioare despre El, este învățătura că Dumnezeu este iubire (1 Ioan 4:8). El nu este doar Rațiunea Supremă și un Judecător drept, un fel de computer superputernic. El nu este Conducătorul absolut care poate face orice - nu, El este iubire! Evanghelia spune: „Fiindcă atât de mult a iubit Dumnezeu lumea, că a dat pe singurul Său Fiu, pentru ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Căci Dumnezeu n-a trimis pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca lumea să fie mântuită prin El" (Ioan 3:16:17). Crucea de bunăvoie a lui Hristos a arătat puterea deplină a acestei iubiri.

În Sfintele Scripturi și în Sfinții Părinți întâlnim constant expresii despre Dumnezeu judecând, pedepsind și având milă. Însă toate aceste cuvinte, conform învățăturii Sfinților Părinți, au o natură exclusiv pedagogică. Astfel, Sfântul Ioan Gură de Aur, în ale cărui predici se pot întâlni o mulțime de afirmații despre mânie, pedepse și alte „sentimente" ale lui Dumnezeu, atunci când dezvăluie învățătura dogmatică despre El, spune direct: *„Când auziți cuvintele: «mânie și mânie», în legătură cu Dumnezeu, atunci să nu înțelegeți nimic omenesc prin ele: acestea sunt cuvinte de condescendență. Dumnezeirea este străină de toate aceste lucruri; și aceasta este spusă pentru a aduce subiectul mai aproape de înțelegerea oamenilor mai rudimentari"* [46] . Sfântul Grigorie de Nyssa a scris: *„Căci faptul că este nelegiuit să socotim natura lui Dumnezeu supusă oricărei patimi a plăcerii sau a milei sau a mâniei nu va nega nimeni, nici măcar cei care sunt puțin atenți la cunoașterea adevărului Ființei"* [47] . Sfântul Cassian Romanul a spus chiar: „... *fără blasfemie nu se poate atribui Lui indignare cu mânie și furie* " [48] . Și așa mai departe.

Învățătura creștină despre Dumnezeu-Iubire a fost fără precedent în lumea antică a înțelegerii lui Dumnezeu de către evrei și păgâni. Prin urmare, fără recunoașterea lui Isus Hristos Însuși ca Fiu întrupat al lui Dumnezeu, apariția unei astfel de învățături este o problemă insolubilă.

3. *Unu și trei*

Credo, quia absurdum.

Evanghelia spune că Dumnezeu este Duh (Ioan 4:24) și o Ființă personală, deși într-un sens special al acestui cuvânt. Particularitatea constă într-o idee complet

nouă, fundamental diferită de toate ideile precreștine - învățătura despre un singur Dumnezeu în trei Ipostase (Persoane).

Ideea principală a acestei învățături este afirmația că Dumnezeu este Tatăl fără început, Fiul (Logos) născut din veșnicie din El și Duhul Sfânt purcând din veșnicie din Tatăl. Cele trei Ipostase sunt la fel de onorabile, au o singură esență, o singură iubire, o singură minte, o singură voință, o singură acțiune. O oarecare înțelegere a acestei învățături complet neobișnuite despre Dumnezeu este dată de analogii.

Astfel, o imagine a modului în care cineva poate fi simultan multiplu este, de exemplu, un atom. Gânditorii greci au folosit conceptul de „atom” (greacă °-tomoj - indivizibil) pentru a desemna acea particulă extrem de simplă, din totalitatea căreia constau toate lucrurile complexe. Dar în secolul al XX-lea s-a descoperit că în interiorul atomului, se dovedește, există o lume întreagă. Deci Dumnezeu, fiind o Ființă unică și absolut simplă - indivizibilă **,** în același timp în viața Sa interioară este Treinic.

Învățătorii Bisericii, pornind de la faptul că omul este chipul lui Dumnezeu, oferă și următoarea analogie, dată de Sfântul Ignațiu (Brianchaninov): „ *Chipul Treimii lui Dumnezeu este Treimea omului... Mintea noastră este chipul Tatălui; cuvântul nostru este chipul Fiului; duhul este chipul Duhului Sfânt... Mintea nu poate exista fără gând și gândul fără minte. De aceea, fiecare gând are propriul său duh* ” [49] .

Doctrina Treimii respinge toate formele de politeism păgân și, în special, triteismul (trei zei), trimorfismul (trei manifestări diferite ale Dumnezeului **mono-ipostatic (** unică-personal **)**). Treimea creștină nu este o *triadă familială* de panteoane păgâne, în care a doua „ *ipostază* ” este zeița-mamă care naște. În Sfânta Treime nu există nici un principiu masculin, nici feminin. În ea Tatăl dă naștere (nu mama), a doua Ipostază este Fiul (nu zeița), a treia Ipostază este Duhul Sfânt necunoscut păgânismului (nu fiul sau fiica). În același timp, toate cele trei Ipostaze sunt la fel de onorabile, spre deosebire de triada păgână familială. Prin urmare, cu excepția **numărului** *trei* , aceste triade nu au nimic în comun cu Sfânta Treime.

Doctrina creștină a Dumnezeului Treunic este fără precedent, originile sale nu se găsesc nici în istoria religioasă, nici în cea filosofică a gândirii umane. Nu este acesta un fapt convingător, care mărturisește originea nepământeană a doctrinei creștine, divinitatea sursei sale - Hristos?!

4. *Hristos este Dumnezeu și Om.*

„ În vremuri de decădere generală

și creștinismul a ieșit în față.

A intrat în contradicție puternică

în raport cu toți

religii care au existat înaintea lui ” [50] .

F. Engels.

Criticii prejudecățioși ai creștinismului indică mitologia păgână ca sursă a doctrinei creștine a Întrupării.

Totuși, ce încarnări sunt discutate în miturile religiilor politeiste din Grecia, Roma, Siria, Fenicia, India etc.? Acestea afirmă clar că zeii nu se întrupează și nu se reîncarnează cu adevărat, ci, în funcție de scop, iau diverse imagini înșelătoare pentru o anumită perioadă de timp, schimbându-și măștile ca niște actori. Zeus, de exemplu, s-a transformat într-un taur, un satir, un vultur, chiar și în ploaie aurie. Jupiter - într-un dragon (șarpe înaripat). „ *Zeii* ”, spunea Epicur, „ *nu vor fi de acord să devină oameni reali* ”. În același timp, mitologia îi înzestrează pe zei cu toate pasiunile umane, atât cele sublim romantice, cât și cele mai rușinoase. Krishna, de exemplu, conform unei legende, a avut 8 soții și 16 mii de concubine, din care a avut 180 mii de fii.

Prin urmare, chiar și cei mai autorizați ideologi ai ateismului declară că creștinismul a propus o învățătură fundamental nouă despre Întruparea lui Dumnezeu, pe care lumea antică nu o cunoștea. Astfel, F. Engels, care susținea că „ *întregul creștinism, cu excepția ultimei pietre de finisare, era deja gata”* în filosofia lui Filon și cultul Cezarilor, spune că *„această ultimă piatră a zidirii creștinismului a fost învățătura despre întruparea Cuvântului făcut om într-o anumită persoană și despre jertfa Sa ispășitoare pe cruce pentru răscumpărarea umanității păcătoase. Cum a fost inserată această ultimă piatră în teoriile stoico-filosofice, nu avem surse cu adevărat fiabile în acest sens* ” [51] . Același lucru este repetat de unul dintre principalii ideologi atei sovietici, A. Ranovich: „ *Este important pentru noi să restaurăm nu atât ceea ce este comun între creștinism și cultele orientale, ci diferențele dintre ele; este important să stabilim specificul*

creștinismului în comparație cu cultele orientale înrudite. Această specificitate constă în doctrina întrupării ” [52] .

Într-adevăr, specificitatea este izbitoare.

1. Creștinismul ne învață despre întruparea nu doar a lui Dumnezeu, ci și a Logosului, a Doua Ipostasă a Treimii Consubstanțiale - Dumnezeu.

2. Creștinismul nu mărturisește o fantomă, ci o acceptare reală a naturii umane de către Fiul lui Dumnezeu (Ioan 1:1-34). În același timp, natura divină și cea umană în Hristos sunt unite într-o singură Persoană a Dumnezeului-omului, fără a se contopi (fără a forma ceva al treilea, un jumătate-dumnezeu-jumătate-om), neschimbat (fără a schimba firile), inseparabil (inseparabil în unitatea Dumnezeului-omului) **,** inseparabil (pentru totdeauna), ceea ce este complet necunoscut mitologiei păgâne.

3. Hristos - spre deosebire de zeii mitici, care nu au rădăcini istorice - este o figură istorică reală despre care s-au păstrat numeroase dovezi.

4. Suferința și moartea Sa nu sunt accidentale, lipsite de sens, precum, de exemplu, cele ale lui Adonis, Attis sau Osiris, ci voluntare, sacrificiale și acceptate în numele unui mare scop, „acela *de a face din oameni zei și fii ai lui Dumnezeu* ” [53] .

5. Era pur de orice pasiune, Imaginea Sa uimește prin măreția sa morală. O astfel de imagine nu poate fi găsită în mitologie.

6. Hristos nu este un avatar al unei alte zeități și, la rândul său, nu are avatare.

7. Dumnezeu Cuvântul S-a întrupat din dragoste pentru om (Ioan 3:16) și nu pentru scopuri pământești sau, mai mult, pentru distracții pofticioase.

De unde a apărut, dacă nimic asemănător nu a existat înaintea ei, nici în istoria reală a omenirii, nici în narațiunile religioase? Și această imagine a lui Iisus Hristos nu a fost surprinsă de poeți sau filozofi, ci de pescari obișnuiți, simplu și sincer, ca martori care descriu ultima perioadă a vieții acestui Om și Dumnezeu neobișnuit. Ce motiv să nu avem încredere în ei?!

5. *Dumnezeu-Mântuitorul răstignit.*

Îl predicăm pe Hristos

răstignit, o piatră de poticnire pentru iudei,

iar pentru greci este o nebunie.

1 Corinteni 1:23.

Cine se numește salvator? Firește, cel care vindecă bolnavii în fază terminală, dă pâine celor care mor de foame, îndură gerul cumplit, eliberează captivul din sclavia crudă... Salvatorii sunt comandanți și eroi care mor pentru poporul lor, regi și conducători care dau legi drepte, eradică tirania celor puternici, dezvoltă știința, educația, medicina, artele - toți cei care dau oamenilor „pâine și circuri". Pe fundalul acestei evidențe, incontestabilă pentru conștiința materialistă, adevărul creștin despre Salvator, care nu numai că nu a făcut nimic de genul acesta pentru popor, dar a fost și răstignit ca cel mai grav ticălos, pare ciudat și inacceptabil.

Cum și de unde ar putea apărea o astfel de convingere? În istoria religiilor nu a existat niciodată o astfel de învățătură despre mântuirea omenirii de către o Zeitate care a acceptat de bunăvoie execuția de dragul acesteia. O astfel de învățătură nu ar fi putut apărea în conștiința oamenilor nici din punct de vedere psihologic, căci este pur și simplu absurdă din punctul de vedere al ideilor umane despre omnipotența lui Dumnezeu. Cu toate acestea, încă de la începuturile creștinismului, în ciuda execuțiilor teribile, tocmai acest adevăr despre Hristos răstignit și înviat a fost însăși esența oricărei predici.

Acest fapt, inexplicabil în ordinea naturală, lasă o singură posibilitate reală de înțelegere a sa - aceea că acest adevăr are o sursă divină, care este Însuși Iisus Hristos.

De ce ortodoxia?

Vei ști adevărul

și adevărul va face

ești liber.

Ioan 8:32

Creștinismul, ca toate religiile lumii, a trecut prin diverse schisme și diviziuni de-a lungul istoriei sale, care au format noi formațiuni, uneori distorsionând semnificativ credința originală și viața spirituală a adepților lor. Cele mai serioase și cunoscute dintre ele au fost catolicismul, care a apărut în secolul al XI-lea, și protestantismul, care în secolul al XVI-lea a îndepărtat aproape jumătate dintre credincioșii Bisericii Catolice. Drept urmare, doar în Orient, în special în Rusia, creștinismul s-a păstrat în forma sa cea mai intactă. Bisericile care l-au mărturisit au rămas în istorie sub denumirea de ortodoxă.

Ce diferențiază în esență Ortodoxia de alte confesiuni creștine?

Principala sa caracteristică este respectarea strictă a învățăturii Sfinților Părinți în înțelegerea Sfintei Scripturi și a oricărui adevăr de credință și viață. Această caracteristică este considerată în Ortodoxie un criteriu fundamental al adevărului religiei creștine. Acest criteriu se bazează pe faptul că sfinții, datorită participării lor la Duhul Sfânt, au dobândit capacitatea de a înțelege corect învățătura lui Hristos. Credincioșia față de moștenirea patristică a permis Ortodoxiei să păstreze intacte atât doctrina, cât și înțelegerea vieții spirituale timp de două milenii.

O imagine diferită se observă în cazul confesiunilor neortodoxe.

Astfel, în catolicism principalul criteriu al adevărului îl reprezintă definițiile Papei *ex cathedra*, care „ *în sine, și nu cu consimțământul bisericii, sunt imuabile* ”, adică adevărate. Cât de adânc a pătruns această eroare în conștiința credincioșilor poate fi judecat cel puțin din următoarele declarații ale autorităților catolice.

Ridicată de Papa Paul al VI-lea la cel mai înalt rang al sfinților - la „Doctor al Bisericii”, Ecaterina de Siena (secolul al XIV-lea) declară conducătorului de Milano despre Papă: *„Chiar dacă ar fi diavolul în carne și oase, nu mi-aș ridica capul împotriva lui* ” [54] .

Celebrul teolog din secolul al XVI-lea, cardinalul Ballarmin, explică cu franchețe esența acestui „adevăr”: *„Chiar dacă Papa ar cădea în eroare prescriind vicii și interzicând virtuți, Biserica, dacă nu vrea să păcătuiască împotriva conștiinței sale, ar fi obligată să creadă că viciile sunt bune, iar virtuțile sunt rele. Ea este obligată să considere ca fiind bun ceea ce poruncește el și ca fiind rău ceea ce interzice”* [55] .

Este clar ce mare pericol ascunde un astfel de principiu doctrinar, atunci când adevărurile de credință, legile vieții spirituale a bisericii sunt determinate de o singură persoană și independent de starea sa spirituală și morală. Încălcarea de către catolicism a fidelității față de Părinți s-a manifestat clar nu numai în această dogmă despre papă, ci și în învățătura despre Dumnezeu și Biserică, căderea omului și Întrupare, despre ispășire și îndreptățire, păcatul originar, despre Fecioara Maria, meritele supererogatorii și comoara sfinților, purgatoriu, toate sacramentele [56] etc.

Însă dacă aceste abateri dogmatice ale Bisericii Catolice sunt puțin înțelese de un cerc larg de credincioși, atunci încălcările ei din învățăturile despre legile vieții spirituale și ale sfințeniei privesc deja mântuirea fiecărui credincios.

Este suficient să dăm câteva exemple din viețile celor mai venerați sfinți catolici pentru a vedea la ce au dus aceste abateri.

Unul dintre ei este Francisc de Assisi (secolul al XIII-lea). Conștiința sa spirituală de sine este bine dezvăluită de următoarele fapte. Odată, Francisc s-a rugat intens „pentru două haruri”: „ *Primul este ca eu... să pot... experimenta toate acele suferințe pe care Tu, Preadulce Isuse, le-ai experimentat în patima Ta chinuitoare. Și al doilea har... este ca... să pot simți... acea iubire nemărginită cu care Tu, Fiul lui Dumnezeu, ai ars* .” Motivul rugăciunii lui Francisc este extrem de indicativ. Nu un sentiment al propriei păcătoșenii, nevredniciei și pocăinței sale, ci o revendicare deschisă la *egalitate cu Hristos* ! Ca urmare a acestei rugăciuni, Francisc „ *s-a simțit complet transformat în Isus* ” și a dezvoltat răni dureroase, sângerânde, nevindecătoare (stigmate) - urme ale „ *suferințelor lui Isus* ” [57] . Astfel de simptome psihofizice nu au fost niciodată experimentate de niciunul dintre sfinții Bisericii.

Și iată ce spune „Duhul Sfânt” fericitei Angela (+1309) [58] : „ *Fiica mea, scumpa mea, te iubesc foarte mult* ”: „ *Am fost cu apostolii și ei M-au văzut cu ochii lor fizici, dar nu M-au simțit așa cum simți tu* .” Iar Angela dezvăluie aceasta despre sine: „ *Văd Sfânta Treime în întuneric și în Treimea însăși, pe care o văd în întuneric, mi se pare că stau și rămân în mijlocul Ei* .” Ea își exprimă atitudinea față de Iisus Hristos, de exemplu, în următoarele cuvinte: „ *Aș putea să mă aduc pe mine în întregime în Iisus Hristos* .” Sau: „ *Dar am țipat de dulceața Lui și de tristețea pentru plecarea Lui și am vrut să mor* ” - și la aceasta a început să se bată atât de tare încât călugărițele au fost nevoite să o ducă afară din biserică [59] .

Un exemplu nu mai puțin frapant al caracterului sfințeniei catolice este „Doctorul Bisericii” Ecaterina de Siena (+1380). Avea în jur de 20 de ani. *Simțea că o cotitură decisivă era pe cale să se producă în viața ei și a continuat să se roage*

cu fervoare Domnului ei Isus, repetând acea formulă frumoasă și foarte tandră care devenise obișnuită pentru ea: „Căsătorește-te cu mine în credință !”

„ *Într-o zi, Ecaterina a avut o viziune: divinul ei Mire, îmbrățișând-o, a atras-o spre Sine, dar apoi i-a luat inima din piept pentru a-i da o altă inimă, mai asemănătoare cu a Lui* .”

„Și umila fată a început să-și trimită mesajele în toată lumea, scrisori lungi pe care le dicta cu o viteză uimitoare, adesea câte trei sau patru odată și în diferite ocazii, fără nicio ezitare și înaintea secretarelor sale [60] *. Toate aceste scrisori se încheie cu formula pasională: «Iisuse cel dulce, Iisuse cel Iubitor».”*

În scrisorile Caterinei *, ceea ce este cel mai izbitor este repetarea frecventă și insistentă a cuvintelor: «Vreau* ».

„ *Unii spun că ea i-a adresat cuvintele decisive «Vreau» într-o stare de extaz chiar lui Hristos* .”

Papei Grigore al XI-lea îi scrie: „ *Vă vorbesc în numele lui Hristos... Vă vorbesc, Părinte, în Isus Hristos... Răspundeți chemării Duhului Sfânt adresate dumneavoastră* ”.

„Și *se adresează regelui Franței cu cuvintele: «Faceți voia lui Dumnezeu și a mea* »” [61] .

Unor alte „Doctor al Bisericii”, Tereza de Avila (secolul al XVI-lea), „Hristos” îi spune după numeroasele sale apariții: „ *Din această zi vei fi soțul Meu... De acum înainte sunt nu numai Creatorul tău, Dumnezeul tău, ci și Supra Ta* ”. „ *Doamne, fie suferă cu Tine, fie mor pentru Tine!” Tereza se roagă și cade epuizată sub aceste mângâieri* ...”, scrie D. Merezhkovsky. Tereza recunoaște: „ *Cel Preaiubit cheamă sufletul cu un fluierat atât de pătrunzător încât este imposibil să nu-l auzi. Această chemare atinge sufletul astfel încât acesta se epuizează de dorință* ”. Înainte de moarte, ea exclamă: „ *O, Dumnezeule al meu, Soțul meu, în sfârșit Te voi vedea* !” [62] . Celebrul psiholog american William James, evaluându-i experiența mistică, a scris: „ *ideile ei despre religie se reduceau, dacă se poate spune așa, la un flirt amoros nesfârșit între un închinător și zeitatea sa* ” [63] .

O ilustrare frapantă a conceptului catolic de sfințenie este și „Doctorul Bisericii Universale” Tereza de Lisieux (Mica Tereza sau Tereza Pruncului Isus), care a murit la vârsta de 23 de ani. Iată câteva citate din autobiografia sa spirituală „Povestea unui suflet”.

„ *În timpul interviului care a precedat tunderea mea, am povestit despre lucrarea pe care intenționam să o fac în Carmel* : « *Am venit să salvez suflete și, în primul rând, să mă rog pentru preoți»* [64] (Dar nu pentru a mă salva pe mine, nu pentru a mă ruga pentru mine!).”

Vorbind despre nevrednicia sa, ea scrie imediat: „ *Păstrez întotdeauna speranța îndrăzneață că voi deveni o mare sfântă... Am crezut că sunt născută pentru glorie și am căutat modalități de a o atinge. Și atunci Domnul Dumnezeu mi-a revelat că gloria mea nu va fi dezvăluită privirii muritoare, iar esența ei este că voi deveni o mare sfântă!* ” „ *În inima Bisericii mele Mame voi fi Iubire... apoi voi fi totul... și prin aceasta visul meu se va împlini* !”

Ce fel de iubire este aceasta, vorbește Tereza cu franchețe despre ea: „ *A fost un sărut al iubirii. M-am simțit iubită și am spus: «Te iubesc și mă încredințez Ție pentru totdeauna». Nu au existat cereri, nici lupte, nici sacrificii; de mult timp Isus și biata Tereza, privindu-se, înțeleseseră totul... Ziua aceea nu a adus un schimb de priviri, ci o fuziune, când nu au mai fost doi, iar Tereza a dispărut ca o picătură de apă pierdută în adâncurile oceanului* ” [65] .

Nu este nevoie de comentarii la această dulce poveste de dragoste a unei fete sărace – o Învățătoare (!) a Bisericii Catolice. Și nu ea este de vină, ci biserica care a crescut-o într-o înțelegere atât de distorsionată a vieții spirituale.

O altă extremă, nu mai puțin distructivă, poate fi observată în protestantism. După ce a respins tradiția patristică ca o cerință necondiționată pentru păstrarea Bisericii și a tuturor învățăturilor sale și după ce a proclamat principiul fundamental al credinței Bisericii ca fiind „ *doar Scriptura* ” (sola Scriptura), s-a privat de un criteriu obiectiv al adevărului în înțelegerea atât a Scripturii în sine, cât și a oricărui adevăr creștin de credință și viață. Căci Biblia, lăsată interpretării arbitrare a oricărui individ sau comunitate individuală, își pierde identitatea. **Luther** a exprimat strălucit „libertatea” protestantismului față de Sfânta Tradiție, declarând: „ *Nu mă înalț pe mine însumi și nu mă consider mai presus decât doctorii și conciliile, ci îl pun pe Hristosul meu mai presus de orice dogmă și conciliu* ”. Acest subiectivism a devenit arma sinucigașă a protestantismului. Respingând Sfânta Tradiție a Bisericii, adică învățătura Sfinților Părinți, și bazându-se exclusiv pe **o înțelegere personală** a Scripturii, protestantismul, de la începuturile sale până în prezent, s-a dezintegrat continuu în zeci și sute de ramuri diferite, fiecare dintre ele plasându-și *Hristosul deasupra oricărei dogme și concilii* și, ca urmare, ajungând adesea la o negare completă a adevărurilor fundamentale ale creștinismului.

Înțelegerea ortodoxă a acestei probleme, care a devenit cel mai important zid despărțitor dintre ortodoxie și protestantism, a fost exprimată de Sfântul Ignațiu

(Brianchaninov): „ *Nu considera suficientă pentru tine citirea Evangheliei, fără a-i citi pe Sfinții Părinți* ! *Acesta este un gând mândru și periculos. Este mai bine să te lași călăuzit de Sfinții Părinți către Evanghelie: citirea scrierilor Părinților este părintele și regele tuturor virtuților. Din citirea scrierilor Părinților învățăm adevărata înțelegere a Sfintei Scripturi, dreapta credință și viața după poruncile Evangheliei* ” [66] . Din păcate, această înțelegere a fost respinsă.

Consecința naturală a acestui fapt a fost afirmarea de către protestantism a doctrinei fără precedent a mântuirii *numai prin credință* (sola fide). **Luther** a scris: „ *Păcatele credinciosului, prezente, viitoare și trecute, sunt iertate deoarece sunt acoperite (tecta) sau ascunse (absconda) de Dumnezeu prin dreptatea perfectă a lui Hristos și, prin urmare, nu sunt folosite împotriva păcătosului. Dumnezeu nu vrea să ne impute (imputare), să ne pună în seama păcatele, ci consideră ca fiind propria noastră dreptate dreptatea altuia în care credem* ”, adică a lui Hristos.

Această învățătură, excluzând de fapt ideea principală a Evangheliei lui Hristos, conform căreia Împărăția Cerurilor suferă violență, iar cei care folosesc forța o iau cu forța (Matei 11:12), a desființat complet viața spirituală a unui creștin.

În prezent, când temeliile credinței creștine și fundamentele morale ale vieții umane sunt distruse în mod deliberat, este deosebit de important să vedem că creștinismul nu este o poveste de dragoste dulce, visătoare sau un raționament biblic auto-provocat, ci o religie, adică o dorință de unitate cu Dumnezeul Cel Atotsfânt, realizată prin lupta cu patimile și pocăința - singura cale adevărată a vieții, pavată de picioarele suferinde și isprava atotbucurătoare a sfinților Bisericii Ortodoxe.

Ce oferă ortodoxia unui om?

Roada Duhului:

iubire, bucurie,

lume……

Galateni 5:22

Există mai multe aspecte principale care pot fi aduse în discuție pe această temă.

1. Credința în Dumnezeu-iubire schimbă complet percepția de sine a unui creștin asupra lumii înconjurătoare, atitudinea sa față de toate dificultățile vieții, boli și chiar moarte. El știe că nu există accidente în viață, că totul se întâmplă conform Legii atotînțelepte a iubirii, care este Dumnezeu. Și de aceea, chiar și suferința grea nu este evaluată ca soartă sau întâmplare, nu ca mașinațiuni ale dușmanilor, nu ca nedreptate a lui Dumnezeu etc., ci ca o consecință a propriilor încălcări ale legilor vieții spirituale și morale. Dumnezeu, în toate aceste situații, se dovedește a fi doar un Doctor, care este gata să ofere și oferă întotdeauna ajutor unei persoane cu orice schimbare în starea sa spirituală. Această stare este generată de persoana însăși, în primul rând, de atitudinea sa față de glasul conștiinței, față de poruncile Evangheliei și, prin urmare, poate fi diferită până la punctul de opoziție: fie ignorarea legii morale, murmurarea, mânia pe toți și pe toate, fie conștientizarea propriilor păcate, acceptarea durerii ca un rezultat demn al vieții sale și pocăința sinceră pentru nedreptățile comise. Prin urmare, acțiunile lui Dumnezeu sunt de natură diferită. În același timp, credinciosul știe că Dumnezeu este gata în orice moment să-i dea ce e mai bun, pentru binele sufletului și al trupului său. Căci Dumnezeu nu este un judecător, nu este un călău care pedepsește, ci un Doctor iubitor! O astfel de convingere dă fermitate și mângâiere unei persoane chiar și în cele mai dificile circumstanțe ale vieții.

2. Nimic nu chinuie o persoană mai mult decât propriile sale pasiuni: iritarea, mânia, invidia, vanitatea rănită, mândria, lăcomia, beția, deznădejdea, melancolia etc. Cum să scapi de acești dușmani teribili care se află în suflet? Ortodoxia arată calea și oferă mijloacele de eliberare din robia lor. Există o știință - ascetica, care dezvăluie omului legile vieții spirituale. Cunoașterea lor și urmarea lor deschide calea către adevărata fericire pentru o persoană. După cum a scris Apostolul Pavel: „Lucruri pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe care le-a pregătit Dumnezeu pentru cei ce-L iubesc” (1 Corinteni 2:9). Aceasta se realizează prin hotărârea de a trăi după conștiință și poruncile Evangheliei, apelând la rugăciune cât mai des posibil și fiind călăuziți constant de învățăturile Sfinților Părinți. Biserica oferă și mijloace auxiliare - sacramentele Botezului, Spovezii, Împărtășaniei etc.

3. Spre deosebire de toate imaginile onirice ale omului perfect create în literatură, filosofie, psihologie, creștinismul oferă o imagine reală și perfectă a lui. Acesta este Hristos. Istoria a arătat că această Imagine s-a dovedit a fi extrem de benefică pentru mulți oameni care Îl urmează în viața lor. Un pom se cunoaște după roadele sale. Iar cei care au acceptat cu sinceritate Ortodoxia, în special cei care au atins sfințenia, au mărturisit mai bine decât orice cuvinte prin exemplul lor ce face aceasta unui om, cum îi schimbă sufletul și trupul, mintea și

inima, îl face purtător de iubire, mai presus de care nu există nimic în lume. Ei au dezvăluit lumii frumusețea dumnezeiască a sufletului omenesc, au arătat ce este adevărata perfecțiune spirituală.

4. Ce premii, ordine, titluri și glorie primesc fizicienii, biologii, astronomii și alți cercetători ai materiei pentru legile pe care le-au descoperit, multe dintre ele neavând nicio semnificație practică în viața umană! Însă legile vieții spirituale umane, cu care el intră în contact în fiecare oră și în fiecare minut, rămân complet necunoscute, deși încălcarea lor are consecințe incomensurabil mai grave decât cele fizice. Ortodoxia a descoperit aceste legi.

Iată câteva exemple.

În Evanghelie citim:• **„** Pentru că fărădelegea se va înmulți, dragostea multora se va răci” **(** Matei 24:12) **.** Această lege stabilește o dependență directă a puterii iubirii unei persoane de starea sa morală. Imoralitatea distruge întotdeauna sentimentul de iubire la o persoană și, odată cu el, toate celelalte valori spirituale. Unul dintre cei mai mari psihanaliști ai secolului XX, K. Jung, a scris despre aceasta: „ *Conștiința nu poate suporta triumful imoralului fără pedeapsă și apar cele mai întunecate, mai josnice, mai josnice instincte, care nu numai desfigurează o persoană, ci duc și la patologii mentale”* [67] .

„• **Oricine** se înalță pe sine va fi smerit, și oricine se smerește pe sine va fi înălțat” (Matei 23:12). Se pare că cineva care cere onoare specială, atenție etc., care se vede mai bun decât alții, care se laudă cu succesele sale, va fi umilit. Schima-Abatele Ioan de Valaam a scris: „ *Întotdeauna se întâmplă ca orice face cineva cu deșertăciune, să aștepte necinste* ” [68] . Și dimpotrivă, modestia, lipsa de aroganță, a nu te scoate în evidență evocă întotdeauna respect pentru o astfel de persoană și, prin urmare, o înalță.

• **„** Cum puteți voi să credeți, voi care primiți slavă unii de la alții?” (Ioan 5:44). Această lege indică dependența directă a stării de credință creștină a unei persoane de atitudinea sa față de patimile care se nasc în suflet, în special cum ar fi dorința de glorie, onoare, recompense etc. Firește, credința în acest caz nu înseamnă o recunoaștere formală a adevărurilor credinței creștine, care sunt cunoscute chiar și demonilor, ci puritatea vieții conform acestei credințe.

Sfântul Isaac Sirul formulează o altă lege dintre cele mai importante ale vieții spirituale: „• *Nu există nicio modalitate de a trezi* ***iubirea divină*** în suflet ... *dacă nu a biruit patimile.”* Această lege nu vorbește despre iubirea obișnuită, naturală: despre îndrăgostire, compasiune, milă pentru o altă persoană, dreptate, ajutor reciproc etc. O astfel de iubire este inerentă oricărei persoane care nu și-a pierdut simțul binelui. Această lege vorbește despre o stare specială care se

realizează prin curățirea sufletului de toate patimile păcătoase, rugăciunea corectă, împlinirea poruncilor lui Hristos și pocăința sinceră pentru încălcarea lor.

Ignorarea acestei legi îi conduce pe asceții visători la iluzie, o iluzie spirituală atunci când fenomenele de natură pur mentală și chiar demonică sunt luate drept daruri ale harului. Un exemplu frapant al unor astfel de iluzii sunt sfinții catolici (vezi mai sus), rătăcitorul din cartea „Poveștile lui Frank despre un rătăcitor către tatăl său duhovnicesc", călugărul athonit Porfirie Kavsokalyvites în cartea „Bătrânul Porfirie Kavsokalyvites. Viață și cuvinte".

Adevărul acestor legi este confirmat constant de viața însăși.

5. Ortodoxia, cu învățătura sa despre nemurirea personalității umane, răspunde și la una dintre cele mai interesante întrebări: „ *De ce trăiește omul* ?"

Se spune că scurtul moment al vieții pământești în sine, care se poate sfârși în orice moment, nu poate fi numit o valoare. În același timp, această viață reprezintă o valoare reală, ca acea etapă responsabilă a existenței umane în care acesta face o alegere liberă între bine și rău și, astfel, își determină viitorul. F. Dostoievski a spus-o bine: „ *Numai cu credința în nemurirea sa omul își înțelege întregul scop rațional pe pământ* ". *„Fără credință în sufletul său și în nemurirea lui, existența umană este nefirească, de neconceput și insuportabilă."*

Dar cum va fi această nemurire? Și în această întrebare despre soarta veșnică a omului, se dezvăluie o trăsătură excepțională a învățăturii Ortodoxiei. Ea spune că mântuirea este posibilă nu numai pentru cei drepți și sfinți, ci și pentru cei mai mari păcătoși, cu condiția să se pocăiască sincer. Hristos îl îndreptățește pe vameșul-înșelător, pe femeia prostituată, și îl introduce mai întâi în rai pe tâlhar - pe cei care s-au pocăit de fărădelegile lor. El a spus direct că a venit să cheme la pocăință nu pe cei drepți, ci pe păcătoși (Matei 9:13). În același timp, Hristos vorbește de multe ori despre păcătoși în Evanghelie: Și aceștia se vor duce în chinurile veșnice, iar cei drepți în viața veșnică (Matei 25:46). Cum ar trebui să înțelegem astfel de cuvinte aparent reciproc exclusive?

Dacă numai cei drepți vor fi mântuiți, adică o picătură nesemnificativă în oceanul umanității, atunci cum ar trebui să înțelegem Revelația creștină că Dumnezeu este iubire, că Hristos a suferit pentru toți și este Mântuitorul tuturor oamenilor? La urma urmei, dând viață la miliarde de oameni neortodocși și păcătoși care vor alege răul în viața lor, Dumnezeu, prevăzând acest lucru, i-a predestinat astfel la chinuri veșnice, fără sfârșit? Această concluzie a fost trasă de unul dintre liderii Reformei Protestante din secolul al XVI-lea, Calvin. Dar învățătura sa a fost

respinsă de Biserica Ortodoxă, deoarece încălca dogma fundamentală a creștinismului despre Dumnezeul Iubirii.

Această problemă complexă a fost analizată de Sfinții Părinți, iar concluzia s-a dovedit a fi paradoxală. Se pare că atât în Sfintele Scripturi, cât și la Sfinții Părinți există două linii distincte de învățătură cu privire la această problemă. Una vorbește despre veșnicia [69] chinurilor păcătoșilor, cealaltă despre finitudinea lor. În același timp, Biserica, în actele sale conciliare, nu a condamnat niciuna dintre aceste părți, arătând astfel că aici înțelegerea umană se confruntă cu un anumit mister.

Întrucât literatura teologică, de regulă, evidențiază prima direcție, vom cita aici câteva afirmații din Sfintele Scripturi ale Noului Testament și de la Sfinții Părinți care vorbesc despre a doua.

Domnul a zis: „Și Eu, dacă voi fi înălțat de pe pământ, voi atrage la Mine pe *toți oamenii .” (Ioan 12:32)*

Iubitul ucenicul al lui Hristos, Apostolul și Evanghelistul **Ioan Teologul** proclamă: El este jertfa de ispășire pentru păcatele noastre; și nu numai pentru ale noastre, ci și pentru ale *întregii lumi* (1 Ioan 2:2).

Apostolul Petru scrie: *„* Hristos... S-a pogorât la cei din închisoare și a propovăduit celor ce fuseseră odinioară neascultători, despre îndelunga răbdare a lui Dumnezeu care i-a așteptat”, celor ce au pierit în potop în zilele lui Noe (1 Petru 3:19-20), morților (1 Petru 4:6) și nu numai celor drepți. Și această propovăduire, firește, nu a fost instantanee. De acum înainte, toți cei ce se vor coborî în iadul distrus vor vedea și vor auzi această propovăduire a lui Hristos până la sfârșitul veacului. Conform interpretării Sfinților Părinți, ea nu a lăsat niciun suflet în iad (vezi mai jos).

Apostolul Pavel subliniază: „De aceea, după cum prin greșeala unuia singur a venit osânda la toți oamenii, tot așa, prin fapta neprihănirii unuia singur a venit neprihănirea care dă viață la toți oamenii” (Romani 5:18).

Căci Dumnezeu i-a închis pe toți în neascultare, ca să aibă milă de *toți* ... (Romani 11:32)

Când toate lucrurile Îi vor fi supuse, atunci și Fiul Însuși Se va supune Celui ce I-a supus toate lucrurile, pentru ca Dumnezeu să fie totul *în toți.* (1 Corinteni 15:28)

Căci de aceea ne ostenim și suntem ocărâți, pentru că ne nădăjduim în Dumnezeul cel viu, care este Mântuitorul *tuturor oamenilor* și mai ales al celor ce cred. (1 Timotei 4:10)

Hristos a murit pentru *toți* (2 Corinteni 5:15).

Căci harul lui Dumnezeu, care aduce mântuire, s-a arătat *tuturor* oamenilor (Tit 2:11).

Cea mai vie expresie a învățăturii dogmatice a Bisericii pe această temă sunt slujbele din Săptămâna Mare și din Paște. Astfel, în Utrenia **Vinerii Mari** auzim următoarele cuvinte: „ *Pe Cruce ne-ai* ***rupt*** *, Doamne, scrisul* [păcatelor] *și, fiind numărat printre morți, l-ai* ***legat acolo pe cel care chinuia*** *,* ***eliberându-i pe toți din legăturile morții prin*** *învierea Ta* ” (Friendly Triod).

În **Sâmbăta Mare** : „ ***Iadul*** *domnește , dar* ***nu domnește veșnic peste neamul omenesc*** ” (troparul cântării a 6-a din canon). **De Paște** : Hristos „ ***a distrus locuința muritoare prin moartea Sa de astăzi*** ”.

Sensul acestor afirmații este evident: moartea, care a lovit omul la prima cădere, a fost distrusă de Hristos din rădăcini. Acest lucru este proclamat clar și solemn în Cuvântul Sfântului **Ioan Gură de Aur** la Utrenia primei slujbe de Paște: Hristos *„* ***a golit Hadesul*** *, coborându-se în Hades; Hadesul... a fost desființat... a fost ucis... a fost aruncat... a fost legat... Unde este boldul tău, moarte? Unde este biruința ta, Hades? Hristos a înviat și tu ai fost aruncat. Hristos a înviat și demonii au căzut... Hristos a înviat și* ***niciun mort nu este în mormânt*** *. ”*

(troparul cântecului al 6-lea al canonului) O serie de alți sfinți și monahi vorbesc în deplină concordanță cu gândurile prezentate.

Sfântul **Amfilohie al Iconiei** : „ *Când S-a arătat în Hades, i-a distrus mormintele și i-a golit cămarele…* ***toată lumea a fost eliberată*** *… lumina a strălucit și întunericul s-a risipit* ” [70] .

Sfântul **Atanasie cel Mare** în mesajul său de Paște: „ *El…* ***a mântuit întreaga omenire din moarte și a înviat-o din iad*** ” [71] .

Sfântul **Grigorie de Nyssa** : „… *și după eliminarea completă a răului din toate ființele,* ***frumusețea divină va străluci din nou în toți*** *, după chipul căreia am fost creați la început* ” [72] .

Sfântul **Epifanie al Ciprului** : Hristos „ *care a pătimit pentru noi... a coborât în lumea de dincolo ca să rupă barele de diamant... El a scos sufletele captive și* ***a golit iadul*** *”* [73] **.**

Sfântul **Efrem Sirul** nu are nicio îndoială că „ *în glasul Domnului* [la pogorârea în iad] *iadul a primit o avertizare să se pregătească pentru glasul Său ulterior* [la a Doua Venire] *, care* ***îl va desființa complet*** ” [74] .

Sfântul **Isaac Sirul** scrie cu deplină încredere: „ *Un păcătos nu este în stare să-și imagineze harul învierii sale. Unde este Gheena, care ne-ar putea întrista? Unde este chinul care ne îngrozește în multe feluri și învinge bucuria iubirii Sale? Și ce este Gheena în comparație cu harul învierii Sale, când El ne va ridica din iad, va face ca acest stricăcios să se îmbrace în nestricăciune și îl va învia în slavă pe cel căzut în iad ?... Există o răsplată pentru păcătoși, și în loc de răsplata celor drepți El îi răsplătește cu învierea; și în loc de stricăciunea trupurilor care au călcat în picioare legea Lui, El îi îmbracă în slava desăvârșită a nestricăciunii. Această milă – de a ne ridica după ce am păcătuit, este mai mare decât mila – de a ne aduce la ființă când nu existam ”* [75] .

Într-un alt Cuvânt, el spune: „ *Dacă un om spune că numai pentru a se arăta îndelunga Lui răbdare Se împacă cu ei* [păcătoșii] *aici, pentru a-i chinui fără milă acolo – un astfel de om gândește în mod inexprimabil de blasfemiat despre Dumnezeu... Un astfel de om... Îl calomniază* .” „ *Domnul milostiv nu a creat ființe raționale pentru a le supune fără milă unei tristeți nesfârșite – pe cele pe care le știa înainte de crearea lor ce vor deveni după creare și pe care totuși le-a creat ”* [76] .

Este greu de imaginat că apostolii și toți acești sfinți, reverendii, care cunoșteau foarte bine Evanghelia (și apostolii Îl cunoșteau pe Hristos Însuși) și care atinseseră culmile perfecțiunii spirituale, nu cunoșteau Evanghelia, nu înțelegeau învățăturile lui Hristos despre o problemă atât de importantă a vieții sau, ceea ce este deja „ *inesprit de blasfemiant”,* s-au opus în mod conștient lui Hristos, învățând despre finitudinea chinurilor celor neascultători și morți spiritual.

Prin urmare, Biserica, la Sinodul Ecumenic al Cincilea (553), deși a anatematizat origenismul, nu i-a condamnat nici pe Grigore de Nyssa, Atanasie cel Mare, Efrem Sirul și asociații lor, nici lucrările lor și nu și-a corectat textele liturgice care vorbeau despre distrugerea completă a iadului. Biserica nu i-a condamnat pe Părinții care au scris despre eternitatea iadului și despre chinurile păcătoșilor, pentru a-i împiedica pe acei credincioși nesăbuiți să sufere cel mai grav după moarte, pentru care gândul la finitudinea chinurilor putea deveni o justificare pentru o viață păcătoasă.

Cum putem explica o astfel de atitudine a Bisericii față de contradicțiile evidente din Părinți și, uneori, chiar contradicțiile din una și aceeași lume? Aparent, doar prin faptul că, în starea actuală de decădere, conștiința noastră nu este capabilă să înțeleagă realitatea *acelei* lumi; aceasta rămâne un mister pentru noi.

Într-adevăr, această întrebare nu este simplă. Mulți gânditori au încercat să răspundă la ea, inclusiv ruși precum: protopopul Alexandr Tuberovski, protopopul Serghei Bulgakov, preotul Anatoli Zhurakovski, preotul Pavel Florenski, E. N. Trubetskoy, V. I. Ekzemplyarsky, N. F. Fedorov și alții. N. Berdiaev a rezumat-o cu succes într-un mod aparte: problema iadului, a scris el, „ *este misterul suprem, care nu se poate raționaliza* ” [77] .

De aceea auzim un avertisment atât de aspru din partea apostolului cu privire la problema mântuirii: Lucrarea fiecăruia va fi făcută cunoscută; căci ziua o va face cunoscută, pentru că va fi descoperită în foc; și focul va dovedi cum este lucrarea fiecăruia. Dacă lucrarea zidită a cuiva rămâne, el va primi răsplată. Dar dacă lucrarea cuiva este arsă, el va suferi pierdere; cu toate acestea, el însuși va fi mântuit, dar ca prin foc (1 Corinteni 3:13-15). Această imagine arată clar că mântuirea poate fi diferită. Pentru unul este cu cinste și răsplată, în timp ce altul va fi mântuit, dar ca prin foc. După cum scrie același apostol: „Una este slava soarelui, alta este slava lunii și alta este slava stelelor; și o stea se deosebește în slavă de alta” (1 Corinteni 15:41).

Ce înseamnă să fii salvat ca din foc? A rămas în viață, a fost salvat, dar ce suferință a trebuit să îndure în acest proces! Prin urmare, o atitudine frivolă față de suferința postumă, datorită faptului că aceasta nu va fi fără sfârșit, nu este altceva decât o prostie uluitoare. Pentru ce beneficii ar fi de acord un astfel de „temerar” să stea în foc măcar câteva minute? Nu ar renunța el la tot ce are, doar pentru a scăpa de el?! Așadar, nu contează cum trăiești! Sfântul Isaac Sirul a scris: *„Să fim atenți în sufletele noastre, iubiților, și să înțelegem că, deși Gheena este supusă limitării, gustul de a fi în ea este foarte teribil, iar gradul de suferință din ea este dincolo de cunoștința noastră”* [78] .

Creștinismul avertizează: omule, cât timp nu este prea târziu, cât timp este timp, fă tot posibilul să te îndrepți *aici* , spală-ți păcatele prin pocăință și astfel scapă de inevitabila suferință *de acolo* .

Astfel, învățătura despre distrugerea completă și finală a veșniciei iadului prin Învierea lui Hristos, conținută în operele Sfinților Grigorie de Nyssa, Grigorie Teologul, Atanasie cel Mare, Ioan Gură de Aur, Efrem Sirul, Epifanie al Ciprului, Amfilohie al Iconiei, Isaac Sirul, Maxim Mărturisitorul și alți Sfinți Părinți și întâlnită în numeroase texte liturgice (în special de Paște și Duminică) - aceasta

nu este o opinie personală, ci o învățătură la fel de ortodoxă și bisericească precum învățătura Părinților care au afirmat contrariul.

Învățătura creștină despre Dumnezeu nu are în mod clar o sursă pământească. Ea i-a revelat omului că acele imagini ale Lui după care omenirea a trăit de-a lungul istoriei sunt fie incomplete (ca în iudaism), fie profund distorsionate (în religiile și filozofia păgână), toate izvorând din idei antropomorfice sincere despre El. Creștinismul spune că El nu este un rege care conduce lumea după bunul plac; nu un judecător care doar stabilește fără patimă recompense sau pedepse pentru fiecare persoană; nu un creator care a creat lumea și nu mai participă la viața ei; nu un spirit conștient de sine în om; nu o forță secretă (ocultă) impersonală, aflând legile căreia o poți folosi în propriile scopuri; nu un ocean nemărginit de spirit în care personalitatea umană, după ce a atins eliberarea interioară, se dizolvă precum o păpușă de sare.

Creștinismul i-a revelat omului cu toată puterea sa că Dumnezeu este o unitate Treimică; aceasta este Iubirea care nu cunoaște margini și care i-a dat omului deplinătatea libertății morale; aceasta este a doua Ipostasă întrupată a Treimii lui Dumnezeu – Hristos, care a luat de bunăvoie Crucea pentru oameni; acesta este Mântuitorul care vindecă pe fiecare om care se întoarce la El, oricât de păcătos ar fi; acesta este Dumnezeul care va fi totul în toți (1 Corinteni 15:28).

1. S. Bulgakov. Lumina neînserata. Serg. Posad, 1917.

2. Imnuri funerare, 44 (Fericirea celor care au murit în pruncie). // Sfântul Efrem Sirul. Opere. Vol. 4. Publicat de „Casa Tatălui”, 1995. Pp. 460-461.

3. De exemplu, canonicul N. Copernic († 1543); Sfântul Mitropolit Inocențiu (Veniaminov) al Moscovei († 1879); G. Mendel († 1884) – călugăr augustinian; P. Florensky († 1937) – preot, teolog, encicloped; etnograful Părintele W. Schmidt († 1954); Arhiepiscopul Luka Voyno-Yasenetsky († 1961); Stareț Lemaitre († 1966).

4. Aici este suficient să citățm numele doar câtorva oameni de știință credincioși de renume mondial: I. Kepler, B. Pascal, I. Newton, M. Lomonosov, L. Galvani, A. Ampere, A. Volta, L. Pasteur, A. Popov, S. Kovalevskaia, D. Mendeleev, I.

Pavlov, M. Born, M. Planck, W. Heisenberg, K. F. von Weizsäcker, P. Jordan, E. Schrödinger, B. Filatov, C. Townes și mulți alții.

5. Lomonosov M. Poezii // „Scriitor sovietic”, Moscova, 1948. P. 7.

6. Vezi, de exemplu, Nikolai Kolciurinski. Lumea este creația lui Dumnezeu. Moscova, 2000.

7. Davis P. Superpower. M., 1989. P. 265.

8. Ruse M. Știință și religie: încă război? // Întrebări de filosofie. 1991. Nr. 2, pp. 39–40, 42.

9. Davis P. Superpower. M., 1989. P. 261.

10. Spațiu locuit. / Ed. de V.D. Penelis. Moscova, 1972. P. 77.

11. Ben Hobrink. Evoluție. Oul fără găină. Moscova, 1993. P. 66.

12. Totuși, cei zece ai noștri nu au cedat în fața academicienilor parizieni, care au abordat criticile la adresa ortodoxiei în „Scrisoarea deschisă către președinte”. Este adevărat, „ateul” V. Ginzburg aprinde o lumânare în sinagogă (vezi „Sofia”. 2008. Nr. 3. p. 74).

13. Kliachko V. Știința cunoaște lumea. // Știință și religie. 1967. Nr. 1, p. 72.

14. Bulgakov S. Lumina care nu se oprește niciodată. Serg. Posad, 1917. Pp. 6–7.

15. Bulgakov S. Lumina Niciodată-Serii. Serg. Posad, 1917. P. 12.

16. Principalul cercetător al religiei, Taylor (secolul al XIX-lea), a scris: „Credința în existența unei lumi suprasensibile constituie minimul religiei, fără de care nicio religie nu este de conceput.” Citat din: Rozhdestvensky N.P., Apologetică creștină. Vol. 1. Sankt Petersburg, 1893. P. 141.

17. Data de 5508 (9) ani de la crearea lumii (și a omului) până la nașterea lui Hristos, adesea menționată în literatura bisericească, nu are nicio bază biblică. Această cifră este pur simbolică. Vezi, de exemplu, S. S. Glagolev. Trecutul omului. Sergiev Posad. 1917.

18. Dubinin N.P. Social și biologic în problema modernă a omului // Întrebări de filosofie. 1972. Nr. 10. P. 53.

19. Courier. 1972. Nr. 819, p. 12. Vezi și: Man // TSB. Ediția a 3-a. T. 29. M, 1978. P. 50–54.

20. Originea religiei // Scurt dicționar științific ateutic. Ediția a 2-a. Moscova, 1969. P. 565.

21. Titov V.E. Ortodoxia. Moscova, 1967. P. 301.

22. Zybkovets V.F. Omul fără religie. Moscova, 1967. P. 161.

23. Ibidem, p. 110.

24. Vezi, de exemplu: Pokrovsky A.I. Învățătură biblică despre religia primitivă. Lavra Sfântei Treimi a Sfântului Serghie, 1901. Hrisant (Retivțev), Arhimandrit. Religiile lumii antice în relația lor cu creștinismul. Vol. I – II. Sankt Petersburg, 1873; 1875. Svetlov E. Magism și monoteism. Bruxelles, 1971. (Vezi: Note și bibliografie scurtă.) Cel mai amănunțit studiu este realizat de etnograful W. Schmidt în lucrarea sa în 12 volume „Der Ursprung der Gottesidee (Originea ideii de Dumnezeu)”. Münster. 1912-1955.

25. Vezi: Zubov A.B. Victoria asupra ultimului dușman // Buletinul Teologic. 1993. Nr. 1.

26. Vezi, de exemplu, Keram K. Zei, morminte, oameni de știință. M., 1960; Woolley L. Ur al Caldeilor. M., 1961; Tseren E. Dealuri biblice. M., 1966.

27. Cicero. Despre natura zeilor. Citat din: Kudryavtsev V. Fundamentele inițiale ale filosofiei. Serg. Posad, 1910. Pp. 176–177.

28. Vezi mai multe: A. Osipov. Calea rațiunii în căutarea adevărului. Moscova, 2010.

29. Iudaismul, care a apărut pe teritoriul său, este o religie nouă, în care este dificil să vorbim despre imaginea lui Dumnezeu din cauza naturii sale fundamental contradictorii în diverse curente ale iudaismului.

30. Astfel, creștinismul Îl numește pe Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu, chipul Dumnezeului nevăzut (2 Cor. 4:4; Col. 1:15), chipul lui Dumnezeu (Fil. 2:6), strălucirea slavei și chipul ipostasului Său (Evr. 1:3).

31. K. Marx și F. Engels. Despre religie, Moscova, 1955, p. 160.

32. Ernst Barnicolle. Viața lui Isus în contextul istoriei mântuirii noastre, Halle, 1958, p. 72. Vezi și S.S. Averintsev. Înțelepciunea stoică lumească prin ochii

unui sirian educat din epoca precreștină (O scrisoare de îndemn a Marei Bar Serapion către fiul ei). În colecția „Cultura antică și știința modernă”. Moscova, 1985, Editura „Știință”, pp. 67-75.

33. Scrisorile lui Pliniu cel Căzut. M. L. Academia de Științe a URSS, 1950, cartea X, scrisoarea 96, p. 343-345.

34. P. Tacitus. Analele, Leningrad, 1969, cartea 15, p. 298.

35. G. Suetonius. Viețile celor doisprezece Cezari, M., 1966, v. 5, p. 140.

36. Sub Pontius Pilat.

37. I. Flavius. Antichități evreiești. Sankt Petersburg, 1900, vol. 18, p. 300.

38. Vezi „În zilele acelea a fost o mare prigonire împotriva bisericii din Ierusalim... Saul făcea prăpăd în biserică, intrând în case, trăgând afară bărbați și femei și aruncându-i în închisoare” (Faptele Apostolilor, cap. 8-9). Vezi și Pr. Serghie Mansurov. Eseuri despre istoria Bisericii. Operă teologică. Nr. 6. Moscova, 1971.

39. Bolotov V.V. Prelegeri despre istoria Bisericii antice, vol. II.

40. Iustin Martirul. Apologie, 1, 96.

41. Tertulian. Apologie, 24.

42. Scrisori despre viața spirituală.

43. Sfântul Simeon Noul Teolog. Imnuri divine. Sergiev Posad, 1917. P. 272.

44. Deismul (din latină Deus – Dumnezeu) recunoaște existența lui Dumnezeu, dar Îl consideră doar Creatorul lumii și al legilor ei, excluzând posibilitatea oricărei comunicări dintre om și lume cu Dumnezeu.

45. Panteismul (din grecescul pan – totul; Θεός – Dumnezeu) este o învățătură care îl identifică în esență pe Dumnezeu cu cosmosul (natura, omul).

46. Sfântul Ioan Gură de Aur. Conversație despre Psalmul VI.2. Opere. T.V. Cartea 1. Sankt Petersburg. 1899. P. 49.

47. Sfântul Grigore de Nyssa. Împotriva lui Eunomie. Opere. Partea I. Cartea a II-a. Moscova, 1864. Pp. 428-429.

48. Venerabilul Cassian. Filocalia. Vol. 2. Lavra Sfântului Serghie. 1993. P. 55.

49. Ignatie Briancianinov, Episcop. Despre chip și asemănare. // Opere. Vol. 2. Sankt Petersburg. 1905. P. 128.

50. Gânduri ale lui Marx și Engels despre religie. Moscova, 1955. P. 60.

51. „Gândurile lui Marx și Engels despre religie". Publicat de „Atheist", p. 61.

52. Ranovich A. Surse pentru studiul rădăcinilor sociale ale creștinismului. „Voinst. ateu", decembrie 1931, p. 178.

53. Maxim Mărturisitorul. T.1, 238.

54. Antonio Sicari. „Portrete de sfinți". Milano. 1991, p. 11.

55. Citat din: D.P. Ogitsky, Preotul Maxim Kozlov. Ortodoxie și creștinism occidental. Moscova, 1999, pp. 69-70.

56. Vezi, de exemplu: L. Epifanovich. Note despre teologia acuzatorie. Novocherkassk. 1904, pp. 6-98.

57. Lodîjenski M.V. Lumina invizibilă. Prg. 1915. P. 109.

58. Revelațiile Fericitei Angela. Moscova, 1918. Pp. 95-117.

59. Revelațiile Fericitei Angela. Moscova, 1918. Pp. 95-117.

60. O superputere similară s-a manifestat la ocultista Elena Roerich, căreia cineva de sus i-a dictat.

61. Antonio Sicari. Portrete de sfinți. T. II. Milano. 1991. pp. 11-14.

62. Merezhkovsky D.S. Mistici spanioli. Bruxelles, 1988. P. 69-88.

63. James W. Varietățile experienței religioase. / Traducere din engleză. Moscova, 1910. P. 337.

64. Povestea unui singur suflet. //Symbol. 1996. Nr. 36. Paris. P. 90-183.

65. Povestea unui singur suflet. //Symbol. 1996. Nr. 36. Paris. P. 90-183.

66. Experiențe ascetice, v. 1.

67. Jung K. Psihologia inconștientului. Moscova, 2003, pp. 24-34.

68. Scrisori ale bătrânului Valaam, Schema-Abatele Ioan. Klin. 2004. P. 206.

69. Conceptul de veșnicie nu înseamnă nici infinitate în timp, nici, cu atât mai mult, un fel de încetare a vieții (cf. Exod 21; 5-6; Lev. 25; 40-41). Cei care se împiedică de încercări pot, conform învățăturii Bisericii, în virtutea rugăciunilor ei, să părăsească veșnicia chinurilor și să intre în veșnicia slavei lui Dumnezeu.

70. Vezi: Hegumenul Hilarion (Alfeyev). Hristos, Cuceritorul Iadului. Sankt Petersburg. 2001, p. 84.

71. Sfântul Atanasie cel Mare. Opere. Vol. 3. Moscova, 1994. p. 464

72. Grigore de Nyssa, Sf. Creații. Partea a 7-a. M. 1865. P. 530.

73. Sfântul Epifanie al Ciprului. Operele. Partea 1. Moscova, 1863. p. 140.

74. Sfântul Efrem Sirul. Operele. Partea a VIII-a. Sergiev Posad, 1914. P. 312.

75. Isaac Sirul, Cuvinte ascetice ale Sfântului. Sl. 90, p. 615. M. 1858.

76. Isaac Sirul. Despre misterele divine și despre viața spirituală. Moscova: 1998. Conversație 39; §2.6.

77. N. Berdiaev. Despre scopul omului. Un experiment de etică paradoxală. Paris. 1931. P.241.

78. Sfântul Isaac Sirul. Despre Tainele Divine și Viața Duhovnicească. Moscova, 1998. Conversație 41. P. 216.